

AGORA
12.5
JAAR

KANSEN OP EEN
MOOIE TOEKOMST

AGORA
12.5
JAAR

marktplaats

nr.19/2013

jubileumuitgave

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt een heel bijzondere editie van Marktplaats. Het is het jubileumnummer ter gelegenheid van het 12,5 jarig bestaan van onze stichting. Het was op 1 januari 2001 dat de verenigde besturen van maar liefst negen stichtingen besloten hun krachten te bundelen en met elkaar te fuseren tot een nieuwe stichting: Agora. In eerste instantie werd gedacht aan een federatie, maar gaande de samenwerking groeide men toe naar een fusie. Eenheid in verscheidenheid!

De naam Agora is niet bij toeval gekozen. Agora was bij de oude Grieken de terminologie voor Marktplaats. De Agora was de plaats waar mensen elkaar ontmoetten, waar meningen werden uitgewisseld, waar werd onderwezen en waar recht werd gesproken. Op de Agora van Athene waren talrijke filosofen, onder wie Socrates, regelmatig te vinden voor discussie en onderwijs. Tijdens zijn verblijf in Athene ging ook de apostel Paulus dagelijks in discussie op de Agora (zie Handelingen 17;17). Wellicht lag hier een basis voor het bijzonder onderwijs?

Terug nu naar het hedendaagse bijzonder onderwijs van Agora. In dit prachtige nummer van Marktplaats vinden we in het kader van het jubileum een schitterende dwarsdoorsnede van verleden, heden en toekomst van Agora en van het onderwijs. Graag complimenteren en danken wij de redactie en een ieder die hieraan heeft meegewerkt met dit schitterende resultaat! Boeiende artikelen, geschreven door gebruikers, denkers, doeners, werkers, ontwerpers en collega's, voorzien van prachtige illustraties. Met recht een bewaareditie die recht doet aan onze wortels in het verleden dat achter ons ligt en aan het vertrouwen waarmee we de toekomst tegemoet gaan!

Taco Keulen
Voorzitter
College van Bestuur

Fons Günther
Voorzitter
Raad van Toezicht

Inhoudsopgave

VERLEDEN

11

FONS KUIJK

Het bestuur gaat niet (meer) over de krijtjes

13

LEO VAN HERK

Het oude schoolgebouw

15

JAN DIRK IMELMAN

Tomorrow belongs to those who prepare for it

17

FRANS VAN ROOIJ

Agora: verrassend snelle bundeling van krachten

19

JAN GOEDHART

Thuis op school

21

FONS JANSEN

De directeur heette toen nog Hoofd der School

23

PETER PRIJS

Van VCOZ naar Agora

25

LEO VAN HERK

Niet van brood alleen...

27

PETER TOLHUIJS

Vroeger was alles beter

29

JEAN LOUIS VAN OLLEFEN

De cultuuromslag in het basisonderwijs van Zaanstad

31

KIM MULLER

Agora en Zaantheater partners in cultuureducatie

33

AAD NOOTEBOS

Een leven in het onderwijs

35

CORRIE VAN SIJL

WSNS was eerste stap van bestuurlijke schaalvergroting

37

LISA BERKHOUT

Mijn herinneringen aan WormerWieken

HEDEN

41

GEKE FABER

Als je investeert in mensen, investeren mensen in hun werk

43

DICK DEN BAKKER

Over de vrijheid van onderwijs

45

NIKO PERSOON

Het koperen jubileum van Agora

47

JAY MARINO

Defining Continuous Improvement in Education

49

MONIQUE LEYGRAAF

De kracht van het niet weten

51

JACQUELINE DU PONT

Het onderwijs anno 2013!

53

PAULINE ADAMS IN GESPREK MET EMILIO VISINTAINER,
DANIËLLE BAND EN LARA VAN DER KUIJ
Heden, juni 2013

55

FRANK VAN DER KNAAP
Naar nog betere scholen
De rol van de Inspectie bij verbetering van de onderwijskwaliteit

57

RUUD VAN BERGEN
Een veelzijdige duizendpoot

59

HETTY KIENHUIS
Art Inclusive

61

EUGENIE GALIART
De intern begeleider

63

LOUISE STOLL
'With a little help from my friends'
The importance of working in professional learning communities

65

RINDA DEN BESTEN
Eigen kracht

67

RONALD KEIJZER
De leraar kan rekenen!

TOEKOMST

71

URSIE LAMBRECHTS
De toekomst van ons onderwijs

73

PIET CONIJN
Ondernemend en meesterlijk goed

- 75 KARINA KNAAP
De professional in de 21e eeuw 'stip op de horizon'

- 77 WINFRIED ROELOFS
Lerarenopleiding 2020

- 79 HARRIE SWINKELS
Het begon met Cultuureducatie met Kwaliteit...

- 81 EMMA DIJKMAN EN FLOOR KAAGMAN
Onderwijs in de toekomst

- 83 KASPER VAN DER VLIES
Een mogelijke toekomst

- 85 HENK HOFER
Van flanelbord tot Google Glass

- 87 CARIN GNADE
De toekomst van de master leraar met betrekking tot rekenen

- 89 PIETER JAN ANDRÉ
Durf kennis te wantrouwen

- 91 MARCO GEENEN
ICT en nieuwe leermiddelen in de 21e eeuw

- 93 TON DUIF
Coöperatief leren in de 21e eeuw

- 95 RIEN SPIES
Klaar voor de toekomst!?

VERLEDEN

HEDEN

TOEKOMST

JOSEPH ADDISON

ENGELS POLITICUS, SCHRIJVER EN DICHTER 1672-1719

WAT BEELDHOUWERK IS VOOR EEN STUK MARMER, DAT IS ONDERWIJS VOOR DE MENSELIJKE ZIEL.

ORIGINELE TEKST:

WHAT SCULPTURE IS TO A BLOCK OF MARBLE,
EDUCATION IS TO AN HUMAN SOUL.

Het bestuur gaat niet (meer) over de krijtjes

De eerste bestuursvergadering van 'Zaanstad-Midden' waar ik, beginnend als oudervertegenwoordiger van RKBS De Rietvink, aan deelnam staat mij nog helder voor de geest. Het was 25 november 1988. Enkele vergaderstukken waren met een typemachine getypt, de meeste handgeschreven. Het bestuur was het bevoegd gezag van maar liefst drie (!) katholieke scholen.

Een van de agendapunten van die eerste vergadering was het verzoek van de directeur van de school waar mijn kinderen op zaten, om een videorecorder aan te mogen schaffen. Daar moest ik als bestuurslid dan kennelijk een oordeel over geven. Dat zette me aan het denken. Het ging om de school van mijn kinderen, dus de eerste gedachte was: 'Ja natuurlijk, die videorecorder moet er komen!' Gelukkig ging de gedachte verder, ik was nu tenslotte bestuurslid met een grote verantwoordelijkheid. 'Is het een verantwoorde uitgave die past in het onderwijskundig beleid en is het een uitgave die we ons als bestuur kunnen veroorloven?' Maar kort daarna: 'Wat een flauwekul, waarom moet de directeur dit überhaupt aan het bestuur vragen? Weet hij zelf niet of het verantwoord is?' De tijd van meneer pastoor, dikke buik en dikke sigaar, die bepaalt hoe en wat, leek niet erg ver weg.

Dit gegeven heeft de twee fusieprocessen, die ik niet lang daarna als voorzitter heb mogen vormgeven, in belangrijke mate beïnvloed. Veelvuldig werd daarbij duidelijk gemaakt: 'Het bestuur gaat niet over de krijtjes.'

Het eerste fusieproces leidde tot de totstandkoming van de 'Stichting Katholiek Basisonderwijs Zaanstad', een organisatie waarin werd vastgelegd dat de schoolleiding met budgetten moest werken en zeggenschap had over de 'aanschaf van de krijtjes', een omslag in het denken die aan beide kanten, bestuur en organisatie, even gewenningstijd nodig had.

Door ziekte van onze personeelsdeskundige, Gerard Noom, kregen we te maken met een acute vacature. Het was duidelijk dat de toegenomen complexiteit van personeelsbeheer en het tijdsbeslag die deze functie vereiste het onmogelijk maakte dat dit nog weer door een vrijwilliger kon worden gedaan. De inzet van deskundigheid uit de organisatie, een tweetal directeuren, die niet alleen de uitvoering, maar ook beleidsvormend te werk gingen, was een voor mij logische stap, die hier en daar met argwaan werd bekeken.

In het volgende fusieproces, welke leidde tot de totstandkoming van Agora, was inzet van de deskundigheid uit de organisatie inmiddels een vertrouwd gegeven geworden.

Zo is in ruim een decennium veel veranderd. Ten goede.

Bestek en Voorwaarden,

waarnaar zal worden aanbesteed: de bouw van een Jongensschool, Meisjesschool annex Bewaarschool, Onderwijzerswoning en Zustershuis voor rekening van het R. K. Parochiaal Kerkbestuur van den H. Odulphus te Assendelft.

De Aannemer zal voor dit werk moeten betalen alle arbeidsloonen en leveren al de benodigde materialen, gereedschappen, steigers, enz., niets uitgezonderd, volgens bestek, voorwaarden, ontwerp en detail-teekeningen, opgemaakt door den Architect WILLEM ROBBERS, te Haarlem.

EERSTE AFDEELING.

BESCHRIJVING.

Art. 1. Uit te voeren werken.

Het werk bestaat in den bouw van een Jongensschool, Meisjesschool annex Bewaarschool, Onderwijzerswoning en Zustershuis benevens 2 stuks overdekte speelplaatsen, 2 stuks schuurtjes, enz.; alles op een terrein gelegen naast de R. K. kerk te Assendelft, kadastraal bekend onder sectie C. Nos. 1022, 1023 en 1024.

Genoemde gebouwen met annexe te maken overeenkomstig de daarvan gemaakte teekeningen en zooals hierna uitvoeriger is omschreven; een en ander zooals op de aan te vragen inlichtingen nader zal worden verklaard, zoodat de Aannemer na de besteding geen aanmerkingen zal kunnen maken, van welken aard ook.

Art. 2. Hoofdafmetingen.

De bovenkant van alle benedenvloeren van scholen, Onderwijzerswoning en Zustershuis wordt als peil aangenomen, zijnde $\pm 0.62\frac{1}{2}$ M. boven de kruin van den tegenover het bouwterrein liggenden openbaren weg en zal boven dien door een vaste peilpaal worden aangeduid.

Het oude schoolgebouw

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het katholiek onderwijs in Krommenie in 2012 verscheen een jubileumboek. Hierin werd stil gestaan bij de bouw van het schoolgebouw van de Sint Janschool en wat daaraan vooraf ging.

De emancipatie van katholieken was aan het begin van de 20e eeuw in volle gang. Het verkrijgen van lagere- en middelbare scholen en zelfs een universiteit, was een belangrijk doel. Maar omdat er van gelijkstelling nog geen sprake was, moesten de parochianen er wekelijks aan geloven.

Tot 1912 was er in Krommenie geen katholieke school. De pastoor en het kerkbestuur vonden dat de kinderen van zijn parochie katholiek onderwijs moesten krijgen. En dus werd er gespaard. Collecte na collecte.

Al sinds 1905 werden er voorbereidingen getroffen. Dat moest in het geheim gebeuren, want de 'rooien' mochten er niets van weten. Zo kon het gebeuren dat achtenswaardige burgers midden in de nacht op het erf van Aafjes aan het Vlietsend in de weer waren met meetlinten. Zij berekenden dat het nèt kon, een zesklassige school.

Op 17 augustus 1911 werd aan de aannemer een eerste aanbetaling gedaan van fl. 4.117,35. Een vroegere pastoor, Van Grosse, deed een flinke duit in het zakje; hij schonk maar liefst 15.000 gulden. Zonder hem zou de school nooit gebouwd kunnen zijn. En op 12 maart 1912 werd de door de destijds bekende architect Jan Stuyt ontworpen school met onderwijzerswoning plechtig ingewijd. Het was een gemengde school, want voor afzonderlijke scholen voor jongens en meisjes was geen geld. Van ver kwamen de katholieke kinderen lopend naar school. Vanuit Krommeniedijk was het een uur heen en een uur terug. Voor de dagelijkse mis moest je nuchter zijn. Dan werd er voor schooltijd nog even snel een boterham gegeten. Lag er ijs, dan kon je 'land over zand' en dan was de wandeling aanzienlijk korter. Waren de kinderen eenmaal op school, dan zetten zij hun klompen onder de trap en trokken sloffen aan. In de klaslokalen stonden grote kolenkachels, die als je er op spuugde een sissend geluid voortbrachten.

Het gebouw van de Sint Janschool heeft tot in de jaren 70 dienst gedaan, er is nog enkele jaren een winkel in gevestigd geweest en werd uiteindelijk gesloopt. Toch is het goed te beseffen hoeveel de katholieke gemeenschap in Krommenie er voor over had een katholieke school in hun dorp te realiseren.

'100 jaar katholieke lagere scholen in Krommenie 1912-2012' www.uitgeverijeigenboek.nl

Tomorrow belongs to those who prepare for it

Of ik iets 'uit het verleden' kan schrijven als bijdrage aan dit jubileumnummer van Agora? Jawel. En ik zal dat doen door uit te gaan van de in de titel geformuleerde bewering en door aan te sluiten bij een van de belangrijkste pedagogische teksten die ooit over onderwijzen en opvoeden zijn geschreven, namelijk Theodor Litts 'Führen oder Wachsenlassen'. Die tekst verscheen voor het eerst in 1927 en werd nog herdrukt tot ver na de oorlog. (Voor de helderheid: ik stel hier niet Richard Gervers verhaaltje in Marktplaats 16 onder kritiek. Ik haak mijn verhaaltje alleen maar aan bij de titel van zijn verhaal.)

In de bewering dat 'morgen' aan hen behoort die zich er als kind op hebben voorbereid, ligt een riskant begrip van opvoeding besloten. Het riskante zit 'm in de suggestie dat men zou kunnen weten wat 'morgen' inhoudt. Hoe ideologischer iemand denkt, hoe zekerder iemand weet wat er morgen te koop is (of zou moeten zijn). Wanneer pedagogen deze zekerheid menen te hebben, zullen ze zich gelukkiger voelen naar de mate waarin middelen en doelen in overeenstemming zijn met 'wat morgen vraagt'. Het kind wordt onder de handen van ideologisch bevangen pedagogen gevormd naar het beeld dat zij van de toekomst hebben.

Echter, elk beeld - van wat dan ook - is een beeld, gebouwd met en op basis van nu bekende begrippen en ideeën. Niemand kan zijn eigen huidige kennis van zaken en voorstellingen, zelf weer het resultaat van in het verleden opgedaan begrip, overstijgen. En omdat niemand leeft in de toekomst, is elk beeld daarvan speculatief. Het is historisch aantoonbaar dat op basis van toekomstbeelden opgevoede en gevormde mensen minder goed problemen kunnen herkennen en oplossen dan zij die 'ingeleid zijn in betekenissen, kennis en vaardigheden'. Wie opvoeding als 'inleiden in...' omschrijft en weet dat de toekomst niet te kennen is, weet dat de pedagoog moet bemiddelen tussen de huidige, in traditie gewortelde cultuur enerzijds, en het zich al lerend in het nu ontwikkelende kind. Groeien kan niet zonder leiding, leiding kan niet zonder groeien. Maar dan niet in de richting van een (speculatieve) toekomst, maar zó dat mensen later dat wat zij geleerd hebben, kunnen benutten in het onvoorspelbare panta rhei van de geschiedenis.

Agora: verrassend snelle bundeling van krachten

Het 'voordeel' van ouder worden is dat je automatisch meer geschiedenis met je meedraagt. Bij een 12,5 jarig jubileum is die erg bruikbaar. Het is namelijk niet alleen belangrijk om stil te staan bij het feit dat de bundeling van krachten als Agora begon, het is ook goed nog even verder terug te kijken. Er zijn namelijk twee vroegere fasen in de ontwikkeling van het besturen van bijzonder basisonderwijs van groot belang geweest.

Dan moeten we om te beginnen terug naar de zestiger en zeventiger jaren van de vorige eeuw: toen werd het besturen van scholen – katholiek en protestant – losgemaakt van het kerkelijke gezag zoals het parochiebestuur. Er kwamen stichtingen en verenigingen die bestuurd werden door enthousiaste vrijwilligers. Dat paste bij het kleiner worden van de invloed van de kerken en het groter worden van het zelfbewustzijn van leken. Daar hoorde ook de ontwikkeling van medezeggenschap bij zowel voor ouders als voor personeelsleden. Daar werd in eerste instantie mee geëxperimenteerd, later werden er ook wettelijke regels voor vastgesteld.

De enthousiaste vrijwilligers merkten al gauw dat professionele ondersteuning op verschillende terreinen nuttig, of zelfs nodig was. Daarmee kwam de tweede fase: het zoeken naar samenwerking en ondersteuning. Deze net verworven zelfstandigheid wilde men eigenlijk niet kwijten, het begon dus vaak met het inschakelen van een bureau dat administratief werk uitvoerde. Opgaan in één groot bestuur was nog ver weg, over de grens van de eigen denominatie kijken zo mogelijk nog verder. Wel merkte iedereen dat er steeds hogere eisen gesteld werden aan schoolbestuurders. Dat heeft zeker gestimuleerd dat enkele pioniers aan verder gaande samenwerking bleven werken.

Het begin van Agora, nu 12,5 jaar geleden, is dus in zekere zin de derde fase: het bundelen van alle krachten in het R.K. en P.C. basisonderwijs werd toen een feit. Terugkijkend kun je stellen dat deze slag feitelijk in verrassend korte tijd is gemaakt, al werd dat door de mensen die er toen midden in zaten anders beleefd. Alle reden dus voor een felicitatie: Agora heeft zich een sterke plek verworven in het Zaanse onderwijs. Dat is meteen ook een aanmoediging om vol goede moed op weg te gaan naar het volgende jubileum.

Thuis op school

Kinderen brengen, in vergelijking met decennia geleden, steeds meer tijd door op school. Het begrip 'school' kreeg daardoor een andere betekenis. Wat met zich meebrengt dat opdrachtgevers en architecten, die samen scholen bouwen, aan een geheel nieuwe opgave werken.

Schoolgebouwen waren in de jaren rondom de tweede wereldoorlog vooral gebouwen, gemaakt als een reeks lokalen, geschikt voor min of meer passief klassikaal onderwijs, vergezeld van een plein, sanitair, bergruimte en ruimte voor personeel en directie. Het kind dat naar school ging bracht in die tijd zes jaar door op zo'n school en bevond zich jaarlijks in een ander klaslokaal van ca. 50 à 60 m². Er werd in een kinderleven soms vier keer verhuisd. Van huis naar kleuterschool, naar de lagere school, naar de middelbare school. Later kwam daar de peuterspeelzaal nog voor. Dat is gelukkig veranderd.

Peuters- en basisschoolkinderen gebruiken voor deze fases steeds vaker één gebouw, een kind-centrum waar spelen, leren, voor- en naschoolse opvang in één voorziening bijeen zijn gebracht. Het kind kan zich op deze plek, die niet alleen geschikt is voor klassikaal onderwijs, veel langer thuis en geborgen voelen.

Ook bij Agora is er veel veranderd aan de uitgangspunten voor verbouw of nieuwbouw. In de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw - toen integratie van het kleuteronderwijs in het basisonderwijs aan de orde was - ging het steeds over concepten bestaande uit een reeks lokalen met voorzieningen. Bij de nieuwbouwplannen voor achtereenvolgens De Westerkim, Tamarinde en De Golfbreker was er een ontwikkeling in onderwijsvisie en programma. Er kwam in de nieuwbouwplannen, naast het onderwijs, steeds meer aandacht voor de gezamenlijkheid, de gemeenschappelijkheid en het spelen.

Momenteel werkt Agora met FKG aan plannen voor een nieuwe Toermalijn te Wormerveer die de naam van deze opdrachtgever eer aan doet. Het gebouw, een centrum voor alle kinderen vanaf het kinderdagverblijf tot en met de leeftijd van twaalf jaar, inclusief naschoolse opvang, is ontworpen als ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders. Het gebouw krijgt een flexibele, eenvoudig aanpasbare structuur die in de toekomst geschikt te maken is voor bijvoorbeeld onderwijsvormen waarin het lokaal niet altijd het uitgangspunt is. In een dergelijk concept is 'breed, passend en opbrengstgericht' onderwijs over een langere periode duurzaam te garanderen in een stimulerende omgeving.

Het genereren van visie op de toekomst, maar vooral het direct toepassen daarvan, is een felicitatie waard, net als een 12,5 jarig jubileum!

SCHOOLJAA

20

De directeur heette toen nog Hoofd der School

Mijn eerste kennismaking met een schoolhoofd is al weer lang geleden. Hij was nota bene onze buurman. Hij was een belangrijk persoon, iemand met gezag en behorend tot de notabelen van het dorp, samen met de pastoor, de dokter, de dominee en enkele middenstanders. Hij werd gehoord en geraadpleegd bij van alles en nog wat, ook over dingen, die niets met het onderwijs te maken hadden.

De volgende kennismaking was met het schoolhoofd, waar ik mijn eerste aanstelling kreeg. Ik werd getipt door de dochter van het eerste schoolhoofd. Na een gesprekje van tien minuten had ik de baan. Er kwam niemand anders aan te pas. Van vergaderen was geen sprake. Ouders kwamen de school niet binnen. Het schoolreisje lag vast. Hooguit werd er gevraagd, of je wel of niet een uitsmijter lustte. De telefoon van de school stond de eerste jaren thuis bij het hoofd en pas later in de afgesloten kast in de klas van de baas. Het leerplan stond in een schrift dat ik nooit heb kunnen inzien. In die tijd werd de inbreng van ons, jonge leraren, die inspraak wilden, maar ook overleg en inbreng van ouders, langzamerhand steeds meer gehonoreerd.

In 1974 werd ik gevraagd, om zelf schoolhoofd te worden. Ik had gesolliciteerd als onderwijzer, maar daar is nooit meer over gesproken. Vanaf dat ogenblik werden woorden als schoolplan, leerplan, oudergesprekken, MR, Oudervereniging, artikel 72- aanvraag, nieuwe lesmethoden, niveauverschillen, inspectie, schoolbestuur, teamvergadering, begroting, leer- en hulpmiddelen, lesrooster, vakantierooster, taakverlichter en ik zou nog wel even door kunnen gaan, voor mij dagelijkse woorden. En dit alles naast het hebben van een eigen klas. Eerst nog de zesde en dan ook nog de contacten met de scholen voor het voortgezet onderwijs en alle verwijsgesprekken met de ouders. Om over de schoolmusical en over het schoolkamp maar te zwijgen.

Met maar een dag taakverlichting, heeft mijn gezin jarenlang gedacht... woont hij nou thuis of op school? Met de geweldige steun van mijn gezin en mijn team heb ik dit met veel liefde gedaan. Zelfs nu nog ondersteun ik mijn oude school met veel plezier.

Van VCOZ naar Agora

Eind tachtiger jaren werd ik gevraagd om zitting te nemen in het afdelingsbestuur Koog-Zaandijk van de Vereniging Christelijk Onderwijs Zaanstad (VCOZ). Onze kinderen zaten in die tijd op de christelijke basisschool De Akker.

Onder de afdeling Koog-Zaandijk ressorteerden naast CBS De Akker ook CBS De Zaaier (Zaandijk). Het afdelingsbestuur vergaderde regelmatig met het hoofdbestuur van VCOZ en zodoende werd ik na enige tijd gevraagd voor de functie van penningmeester in het hoofdbestuur, dat toen onder leiding stond van Ronald Ootjers, die later werd opgevolgd door John van der Poll.

Voor zover ik mij kan herinneren telde het VCOZ destijds ca. twaalf scholen op Protestantse grondslag en zo'n 2.500 leerlingen in de Zaanstreek. Het was een vereniging met een ledenraad waar een echte overlegcultuur heerste. Er werd dan ook vaak en langdurig vergaderd.

Bekende namen uit die tijd waren Maarten de Lege (secretaris/onderwijszaken), Sita Bergwerff (personeelszaken), Arie Visser (gebouwenbeheer), Gert Molenaar en Gosse Plantinga. Hessel Kraaij was toen al adviseur van het bestuur namens het CBAK, het toenmalige Centraal Bureau.

Destijds was het CBAK een zelfstandige organisatie. Het verleende diensten aan zowel het PO als het VO (Pascal College). Het Bureau werd geleid door een beheerscommissie, bestaande uit twee vertegenwoordigers van VCOZ (waaronder ondergetekende) en twee van Pascal.

De onderwerpen die de agenda van het VCOZ toentertijd vulden waren naast de onderwijstaken, identiteit en gebouwenbeheer, veelal fusiegerelateerd. Kleinere scholen moesten fuseren met grotere. Ook was het bij nieuwbouw van belang om met het oog op latere krimp in leerlingen-aantallen multifunctionele scholen te bouwen. John van der Poll bedacht bij de nieuwbouw van Het Baken de 'schoolwoningen', een idee dat landelijk navolging kreeg.

Schaalvergroting was belangrijk voor verdere professionalisering en om het CBAK te versterken. Wormerveer en Krommenie sloten zich bij VCOZ aan (thans ICBS Toermalijn en CBS De Evenaar). Ook werden er verkennende gesprekken gevoerd met de rooms-katholieke basisscholen. Interconfessioneel onderwijs zou de volgende ingrijpende stap zijn in de ontwikkeling van VCOZ. De Vereniging VCOZ zou dan moeten fuseren met de rooms-katholieke scholenorganisatie in de Zaanstreek. Het duurde nog een aantal jaren tot 2001 dat deze fusie tot stand kwam en de Stichting Agora werd opgericht.

LETTERRAARTE
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg
Hh Ii Jj Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt
Uu Vv Ww Xx Yy Zz
(Yy) 12:12

Niet van brood alleen...

Dit is een pleidooi voor bijzonder onderwijs. Temidden van toetsbare vakken waarin je kunt excelleren, lijdt het vak godsdienst-levensbeschouwing een onopvallend bestaan. 'Het heeft niet mijn interesse,' 'Ik ben zelf niet gelovig, dus zegt het me weinig' hoor je zeggen. Daarmee is de toon gezet, er treedt verwaarlozing op en op termijn is het gedaan met het bijzondere van bijzonder onderwijs.

Niemand verplicht een school zich katholiek, protestant-christelijk of interconfessioneel te noemen. Maar als je als zodanig bekend wil staan, heb je ook een inspanningsverplichting. Dan zul je ook een poging moeten doen hieraan vorm en inhoud te geven. Het lijkt mij zinvol om te beginnen met de verlegenheid te overwinnen en te bespreken over welke zaken collega's het eens zijn, dat te benadrukken in plaats van telkens datgene te bespreken waarover we het oneens zijn.

De identiteit van de school zit verweven in heel het doen en laten, in alle activiteiten in de school. Het is een kwestie van doen, van voordoen ook, geen paragraaf in het schoolplan.

In de voorbeelden die we geven laat je zien welk mensbeeld je hebt, hoe je kijkt naar de maatschappij, maar ook naar God. We leren kinderen dat delen, zorg en solidariteit belangrijk zijn in een wereld waarin we allemaal een taak en een verantwoordelijkheid hebben en waarin we dienstbaar zijn voor onze omgeving. Wonderen worden vaak gezien als bewijs voor de aanwezigheid van God. Wonderen bestaan. Dat heeft alles met ons geloof te maken. Opvallend vaak lees je op de felicitatie bij de geboorte van een zoon of dochter: 'Het is een wonder'. Hiermee wordt duidelijk dat ons geloof nooit veraf is.

Gelovig zijn komt ook naar voren in het taalgebruik dat we kiezen. We spreken met respect over anderen, vloeken vermijden we.

We leren ook tijdens blijde en droeve gebeurtenissen dat we zorg hebben voor elkaar, blijdschap en verdriet te erkennen, maar ook door de dood heen de hoop op nieuw leven. En niet te vergeten: het geloof te vieren, op feestdagen maar ook in het dagelijks leven. Geloven en gelovig opvoeden is niet een privéaangelegenheid, maar een zaak in het publieke domein. Niet: geloven doe je thuis maar, maar met nadruk: geloven doen we samen, en gelovig opvoeden kun je niet alleen vanuit jezelf leren, je hebt er anderen bij nodig: je ouders, familie, maar ook de leraren op school. En hiermee hebben die goud in handen.

Vroeger was alles beter

Mijn vriendin volgt een opleiding tot doktersassistente en meldde me dat de mensen, die wat ouder zijn, beter spellen dan de jongere deelnemers. Hoe zou dat toch komen? Ik zat op de lagere school in Bergen op Zoom en wel op een RK jongensschool. Om 09.00 uur ging de poort van het grote plein dicht en klonk de bel. Je moest dan in de rij gaan staan bij je juf of meester. Bij de tweede bel moest er gezwegen worden. In de klas stonden banken met tafels, vast aan de grond, in rijen. Praten was verboden, alleen met toestemming van de leraar. Taallessen waren vooral lessen in spelling, taal- en redekundig ontlede en grammatica. Kom nu maar eens aan met o.t.t., o.v.t., v.t.t., v.v.t., o.t.t.t., o.v.t.t., v.t.t.t. en v.v.t.t.t.! Ik leerde dit allemaal; bepaling van plaats en tijd, bepaling van gesteldheid (de BEP VAN GESTEL zoals dat door meester werd genoemd), het werd allemaal in je kop gestouwd en het werd ook onthouden, zonder veel trucjes van de leraar. Op school ben ik zeer intensief bezig met werkwoordspelling (vraag mijn collega's hoe boos ik kan worden als ze maar niet kunnen onthouden dat de hij-vorm ontstaat door een -t- achter de ik-vorm te plaatsen), moet ik stoeien met woorden als de ik-vorm, tijd van nu, tijd van vroeger. Wat is er mis met woorden als stam, tegenwoordige - en verleden tijd?

In mijn herinnering was de rekenles uitleg en maken van allerlei sommen: een bord vol. Sporadisch waren er de redactiesommen. En ook hier: je onthield het allemaal. Begin schooljaar 2012-2013 was ik aanschouwelijk bezig in de rekenles: een plastic bakje van 1 x 1 x 1 dm werd door mij gevuld met precies 1 liter water, waarmee ik aangaf dat 1 dm³ hetzelfde is als 1 liter. Het wordt niet onthouden, want sommige kinderen geven nog vaak als antwoord op de vraag hoeveel liter is 1 dm³?: 1000 liter...

Oorzaak? Misschien komt het door het feit dat het ouderwetse stampwerk verdwenen is, waarbij je in een soort trans raakt en automatisering ontstaat. Laatst had ik een A-4tje met 30 aftrek-sommen met lenen gemaakt voor de kinderen. De uitkomsten ging ik zelf uitrekenen. Op een gegeven moment merkte ik dat je in een cadans geraakt, waarbij het lijkt alsof de sommen steeds eenvoudiger werden.

In 2013: taak 52 met twee rijtjes van vijf opgaven en dat is het dan.

De cultuuromslag in het basisonderwijs van Zaanstad

Onder de Lagere Onderwijswet 1920 nam het bijzonder onderwijs een kolossale vlucht. In het hele land werd een zeer groot aantal scholen gesticht onder de naam 'School met de Bijbel'. Hierna volgden nog de kleuteronderwijswet (1956) en de Wet op het Basisonderwijs (1985). Het kleuteronderwijs werd onderwijskundig en bouwkundig geïntegreerd in de lagere school.

Alle (basis)scholen hadden een bestuur bestaande uit notabelen en/of zeer betrokken ouders. Meestal was de penningmeester belast met het uitbetalen van de salarissen en het aanvragen van de subsidie bij het Ministerie van onderwijs. Deze taak werd van lieverlee te zwaar en werd de hulp in geroepen van een externe boekhouder. Deze bood dan zijn diensten aan meerdere scholen aan. Zo ontstond een onderwijsadministratiekantoor.

In Zaandam waren, naast het Rooms Katholiek onderwijs, verenigingen voor Nationaal Christelijk en Gereformeerd onderwijs. De bestuurders van de lagere scholen in Zaandam besloten om te komen tot een vorm van samenwerking, waardoor het mogelijk werd om de schooladministratie te voeren in 'eigen' huis. De penningmeester van de Nationaal Christelijke scholen Jan van der Meer, werd de eerste administrateur die bezoldigd werd vanuit de gezamenlijke middelen van alle PC lagere scholen in Zaandam.

Naast het gebouw van de CNS Prinses Beatrixschool aan de Klaas Katerstraat 7 stond een houten gebouwtje dat werd ingericht als het kantoor voor het christelijk onderwijs in Zaandam. Na een aantal jaren kwam Hessel Kraaij de heer Van der Meer assisteren.

Schoolbesturen uit de omliggende plaatsen in de Zaanstreek konden hier ook terecht met hun administratie. Hierdoor kunnen we zeggen dat de heer Jan van der Meer de grondlegger was van het huidige Centraal Bureau van Agora.

Na de samenvoeging per 1 januari 1974 van zeven Zaangemeenten tot Zaanstad werd de Vereniging voor Christelijk Onderwijs Zaanstad opgericht. Diverse schoolbesturen in de omliggende plaatsen brachten hun administratie onder bij dit bureau. Per 1 januari 1981 werd ik benoemd aan dit bureau als medewerker personeels- en salaris administratie. Jaarlijks namen de werkzaamheden toe. Toen de administrateur van het RK onderwijs er mee stopte, klopte het bestuur op de deur van AK 215 (administratiekantoor). Dit was het begin van een cultuuromslag, waardoor een professionele bestuursorganisatie neergezet kon worden voor het volledige bijzonder basisonderwijs in Zaanstad. Alle bij het bureau aangesloten besturen gingen mee. De grote fusie was een feit en ging verder onder de naam Agora.

Agora en Zaantheater partners in cultuureducatie

Agora bestaat 12,5 jaar, gefeliciteerd! Het Zaantheater heeft het begin van Agora van heel dichtbij meegemaakt: de startbijeenkomst met zevenhonderd medewerkers was bij ons in huis. Niet alleen omdat het Zaantheater gewoon een hele handige locatie is om dit soort evenementen te houden, maar onderwijs en cultuur passen bij elkaar. Jullie zijn dagelijks bezig om kinderen dingen te leren die belangrijk zijn in hun leven; schrijven, lezen, rekenen, natuur, geschiedenis, topografie, maar ook samenwerken en jezelf ontwikkelen. Cultuur is een essentieel onderdeel hiervan.

Door te tekenen, te schilderen, muziek te maken en te zingen ontwikkel je jezelf. Door op een podium te staan, toneel te spelen, te dansen, zelf te bedenken wat je gaat zeggen of zingen, ontdek je nieuwe kanten van jezelf. Als kinderen een voorstelling zien of een concert bijwonen gaat een nieuwe wereld voor ze open. Fantasie wordt geprikkeld, de verbeelding aan de macht! Kun je ook zó een verhaal vertellen?

Niet alle kinderen komen van huis uit in aanraking met kunst en cultuur. Daarom vinden we het zo fijn dat we ieder jaar veel Agora-scholen in het Zaantheater mogen ontvangen bij een voorstelling uit het Cultuurmenu of bij voorstellingen als Mees Kees, Nijntje, Frank Groothof en Je Anne. We zijn ook blij met de vele Reporters die van Agora-scholen komen. Leerlingen uit groep 6, 7 en 8 bekijken ieder schooljaar zo'n zes voorstellingen in ruil voor een verslag voor onze website, de schoolkrant of de site van school. De beste verslagen komen in het Zaans Stadsblad. Ook verwelkomen we graag schoolklassen voor rondleidingen achter de schermen. In een klein uurtje worden ze door een acteur meegenomen voor een tour door het theater. Op het toneel, in de kleedkamers en de artiestenfoyer wordt de fantasie geprikkeld en komt het theater tot leven.

Agora en het Zaantheater zijn bijna even oud, het Zaantheater viert dit jaar ook een jubileum: wij bestaan vijftien jaar. Ik weet zeker dat Agora en het Zaantheater altijd partners zullen blijven, want we kunnen niet zonder elkaar. Bij onderwijs hoort bezieling, inspiratie en fantasie, bij theater horen kinderen die nieuwe werelden ontdekken.

BIJ HUIS EN VAN HONK

Deel
1

A. GRIMME
K. NOREL

J. B. WOLTERS GRONINGEN

Een leven in het onderwijs

In 1969 kwam ik in het bezit van mijn bevoegdheid om onderwijs te mogen geven. Hiermee was ik nog niet 'volledig bevoegd'. Daarvoor moest ik nog een jaartje aan de opleiding vastknopen. Het zou een roerig jaar worden vanwege de bezetting van de Pedagogische Academie in Beverwijk.

Voor mijn eerste baan hoefde ik niet te solliciteren. Nog voordat ik was geslaagd had ik een tijdelijke aanstelling binnen. Er zaten maar vijftien leerlingen in de klas bij Heliomare. De leerlingen waren om de haverklap de klas uit voor therapie of verzorging.

Voor mijn tweede baan kwam ik terecht op de St. Janschool in Krommenie. Ik trof hier 42 leerlingen aan. De strategie om te overleven was het voeren van massaregie. Het is mij een beetje ontgaan dat de bevoegde directeur een conflict had met het schoolbestuur en hij het veld moest ruimen. We gingen verder met een directeur die onderwijsvernieuwing hoog in het vaandel had staan. Toen het bestuur opnieuw dreigde onze directeur te ontslaan heeft ons team massaal ontslag genomen. Ik verwierf telefonisch mijn aanstelling op de St. Jozefschool in Assendelft.

Hier beleefde ik gouden jaren. Het contact met leerlingen en collega's werd steeds leuker. We waren echter in een tijd beland dat de regering maatregelen bedacht om te bezuinigen op het onderwijs. Het streven van 'toerusting en bereikbaarheid' was bezuiniging door schaalvergroting. Na een lastig fusieproces gingen de Sint Jozefschool en de Panta Rhei verder als Jenaplanschool De Regenboog.

Het lesgeven en omgaan met kinderen was vanzelfsprekend geworden. Het grote pluspunt van werken in het onderwijs is dat kinderen je altijd zullen waarderen als je jezelf en eerlijk bent.

De overheid ging door met het verzinnen van bezuinigingsmaatregelen, nieuwe vakgebieden en instrumenten om het effect van het onderwijs te meten. De school moest een lerende organisatie zijn, het onderwijs multicultureel, leerlingen moesten ondernemend worden, er moest aandacht zijn voor techniek en nog veel meer. Het aantal leerlingen met gedragsproblemen, allergieën en dyslexie nam toe. Vanuit het prachtige inclusieve ideaal dat iedereen - ongeacht capaciteit of belemmering - gelijkwaardig is en dus samen naar school moet worden straks 'passend onderwijs' ingevoerd. Helaas wordt het ons als bezuinigingsmaatregel door de strot gewrongen. Hoewel ik tot de laatste dag fluitend naar school ging had ik wel een aversie ontwikkeld tegen de toegenomen papierwinkel. Ik hoop van harte dat mijn collega's dit anders ervaren dan ik. Sterkte!

WSNS was eerste stap van bestuurlijke schaalvergroting

De samenwerking van de besturen die zo'n twintig jaar geleden, soms als heel kleine eenpittertjes, de scholen voor bijzonder primair onderwijs beheerden, begon heel bescheiden. De overheid kwam in 1992 met het plan voor Weer Samen Naar School. De bedoeling was vermindering van het aantal verwijzingen naar het speciaal onderwijs. Kinderen die dat volgens het oude systeem nodig hadden zouden met wat extra inzet op hun eigen school kunnen blijven. De expertise die nodig was voor die extra inzet kon geleverd worden door de scholen voor speciaal onderwijs. Personeel op die scholen, die zouden krimpen, zou daardoor tijd krijgen om op de gewone basisscholen de leraren bij te staan bij de begeleiding van de betreffende kinderen. Om dat in goede banen te leiden zouden basisscholen in clusters moeten gaan samenwerken met de scholen voor speciaal onderwijs op hun beurt, en van hun denominatie. Voor de bijzondere scholen in de Zaanstreek betekende dat samenwerking met Sjalom. De zogeheten Samenwerkingsverbanden WSNS kregen extra budget om dat allemaal te gaan uitvoeren.

Tot dan toe hadden de besturen voor het katholieke basisonderwijs in de verschillende Zaanse dorpen tamelijk onafhankelijk van elkaar geopereerd. Het kostte enige moeite om iedereen om de tafel te krijgen om dit nieuwe beleid gezamenlijk te gaan uitvoeren. Punt was dat er veel geld omging in deze operatie; administrateur Hessel Kraaij rekende op een kladje uit dat het wel eens om een miljoen gulden zou kunnen gaan. Dat was een bedrag dat niet uit de losse pols beheerd kon worden. Met andere woorden, het beoogde Samenwerkingsverband moest goed doortimmerd op poten worden gezet. Na de nodige onderhandelingen en amendementen op de voorgestelde regelingen konden de juiste afspraken worden gemaakt. Daarmee werd de kiem gelegd voor verdergaande samenwerking tussen eerst de besturen van het katholieke basisonderwijs en vervolgens de samenwerking met de andere besturen voor bijzonder basisonderwijs tot Stichting Agora. Maar in 1992 was dat voor sommige deelnemers nog geen wenkend perspectief. In de overeenkomst van toen werd vastgelegd dat zij uitdrukkelijk alleen bedoeld was voor zaken van Weer Samen Naar School.

Gelukkig is dat anders gelopen. Agora dankt zijn bestaan aan de onderwijsvernieuwing die met WSNS in gang werd gezet. Daar is het Zaanse onderwijs niet slechter van geworden, integendeel.

Mijn herinneringen aan WormerWieken

Ik heb niet lang op WormerWieken gezeten. Ik kwam uit Hilversum, verhuisde van de grote stad naar een klein dorpje waar ik weliswaar geboren was, maar nog weinig vanaf wist. Ik kwam in groep zes terecht. Ik herinner me nog goed dat mijn eerste schooldag op WormerWieken voor mij ontzettend spannend was. Hoewel ik wel nog wat kinderen kende van vroeger, moest ik opnieuw vrienden maken. En, alsof de eerste dag nog niet ongemakkelijk genoeg was, ging het door mijn spanning al helemaal fout. Ik weet nog goed dat ik op die eerste schooldag onderuit ging en struikelde over mijn schoenveter. Ik weet nog hoe rot ik me op dat moment voelde.

Ondanks die eerste schooldag heb ik goede herinneringen aan WormerWieken. Het was een grote school, maar wat voor mij nog veel belangrijker was: de grote school had een grote bibliotheek. Tenminste, het leek voor mij een grote bibliotheek. Het waren boeken. Veel boeken bij elkaar. En ik hield ontzettend van lezen.

Mijn fijnste herinneringen aan WormerWieken was de tijd dat we mochten lezen. De meeste kinderen uit mijn klas hadden er een hekel aan en vonden het saai. Ze hadden moeite met het stil zitten en verveelden zich snel. Ik kon mezelf helemaal verliezen in een goed boek. Het maakte mij niet uit waar het over ging, zo lang er een goed verhaal in zat. Ik vond het dan ook jammer dat, naarmate ik ouder werd en naar de volgende groep ging, er steeds minder tijd was om te lezen. Het leek wel alsof het minder belangrijk werd. Dat vind ik nog steeds jammer, want als ik nu naar basisscholen kijk, lijkt het wel alsof er steeds minder aandacht aan lezen wordt besteed. Lezen is belangrijk!

VERLEDEN

HEDEN

TOEKOMST

MARCUS TULLIUS CICERO

ROMEINS STAATSMAN EN SCHRIJVER 106 V.C. - 43 V.C.

ALS JE WILT LEREN,
GEEF DAN LES.

Als je investeert in mensen, investeren mensen in hun werk

Als dochter van een ‘hoofd der school’ is het onderwijs een sector waar ik van jongs af aan mee opgegroeid ben. Als burgemeester volg ik de ontwikkelingen dan ook met meer dan professionele belangstelling. Een belangrijk ding wat ik ‘van huis uit’ heb meegenomen is dat onderwijs wordt gemaakt door mensen. In de afgelopen decennia zijn er tientallen plannen voor (of over?) het onderwijs gemaakt waarvan de uitkomst voorzichtig gesproken wat onduidelijk was. Veel meer vertrouwen heb ik in de praktische onderwijsprojecten, waarmee volgens de Zaanse voorkeurswerkwijze ‘het hoissie bai ut skuurtje’ latend, gewoon wordt gekeken wat werkt en het dan goed uitvoeren. En daarbij gebruik makend van aanwezige kennis en ervaring van de professionals in het veld.

Er komen een aantal mooie voorbeelden in mij op: de net afgeronde uitvoering van de Zaanse Zomerschool is zo’n praktisch project. In kleine groepen, met de meest gemotiveerde leraren en klassenassistenten werken aan onderwijsachterstanden. De ‘vaste’ onderwijzers en onderwijzeressen hebben na de Zomervakantie het verschil kunnen merken.

Nog een project: de landelijke bestuursafspraken om te komen tot ‘meer HBO-ers in de VVE’. Dat wordt praktisch opgepakt door een van de meest effectieve begeleidingswijzen, de zogenaamde Video Interactie Begeleiding. Dat betekent niet ‘s avonds of op de woensdagmiddag nog een keer naar cursus, maar coaching on the job. De leidsters en leraren kijken naar zichzelf en bespreken met een deskundige wat ze beter kunnen doen. En wat te denken van de peuter IB-ers? Alle betrokkenen zijn zo enthousiast dat de beschikbare tijd daarvoor wordt verdubbeld. Wat voor het onderwijs werkt, daar maken we in de Zaanstreek graag werk van.

Het onderwijs moet meegaan met de eisen van de tijd. Het werken in het onderwijs is nu meer maatwerk dan het vroeger was. Het zijn de leraren die dat maatwerk moeten leveren. In de tijd dat mijn vader hoofd der school was, bestonden zaken als passend onderwijs en opbrengstgericht werken niet. Maar projecten als ‘de Zaanse Zomerschool’, Video Interactie begeleiding, of bijvoorbeeld investeringen in ouderprogramma’s, waren er toen ook niet. Men wil nu meer bereiken, maar er kan nu ook meer bereikt worden.

De gemeente Zaanstad maakt het onderwijs van de toekomst mede mogelijk door bewust op praktische wijze te investeren in de mensen die het moeten doen.

Over de vrijheid van onderwijs

Artikel 23 van de Grondwet waarborgt de vrijheid van onderwijs, waardoor het mogelijk is dat er in ons land zowel openbaar als bijzonder onderwijs bestaat. Beide worden sinds 1917 gelijkelijk bekostigd door de rijksoverheid. Een unieke situatie in de wereld, want nergens anders – alleen in België – kunnen ouders een school oprichten met een door hen zelf gekozen richting, het onderwijs ook nog eens inrichten volgens eigen inzichten en daarvoor volledige bekostiging ontvangen. Stichting Agora is een voorbeeld van het bijzonder onderwijs met scholen van verschillende levensbeschouwelijke richtingen.

Dat de vrijheid van onderwijs door het bijzonder onderwijs succesvol is ingevuld, blijkt uit het feit dat 70% van de scholen daartoe behoort. Het initiatief van ouders om eigen scholen op te richten in plaats van hun kinderen naar staatsscholen te sturen, heeft geleid tot veel betrokkenheid en verscheidenheid, waardoor ouders kunnen kiezen voor een school die het dichtste past bij hun eigen opvattingen. Een kostbaar goed.

Overigens profiteert ook het openbaar onderwijs van deze vrijheid, want dit type onderwijs heeft geen door de staat voorgeschreven lesinhoud.

Het systeem van de vrijheid van onderwijs en artikel 23 van de Grondwet staan overigens steeds ter discussie. Soms leidt dat tot de vrees dat dit onderwijssysteem afgeschaft zal worden. Zelf denk ik dat we daar niet te bang voor moeten zijn. Wat ik veel belangrijker vind, is dat scholen een duidelijk eigen identiteit hebben, dat wil zeggen een eigen verhaal over hoe zij tegen de wereld aankijken en op welke manier ze de leerlingen willen voorbereiden om hun toekomst vorm te geven. Dat betekent dat ik het belangrijk vind, dat alle scholen bijzonder worden. Durven uit te komen voor waar ze voor staan. Scholen van Agora hebben dan een streepje voor, omdat ze in een traditie staan die dat al heel lang van hen vraagt.

Graag hoop ik dat deze weg op een vitale manier voortgezet zal worden, steeds zoekend naar antwoorden op de snel veranderende maatschappij. Met het oog op een menswaardige samenleving die mede vorm gegeven zal worden door de leerlingen die op de Agora-scholen zitten.

Het koperen jubileum van Agora

Agora is één van de twee grote instellingen voor primair onderwijs in de Zaanstreek. Zaan Primair, waar ondergetekende de bestuursvoorzitter van is, is de andere grote. Zaan Primair is sinds 2009 verantwoordelijk voor de openbare scholen voor primair en speciaal onderwijs in Zaanstad. En dus als stichting nog niet toe aan het vieren van het 12,5 jarig jubileum. Maar we kennen vanuit ons verleden als OPOZ (openbaar primair onderwijs Zaanstad) Agora vanaf het eerste begin.

Agora en Zaan Primair hebben een bijzondere relatie met elkaar. Samen zijn we verantwoordelijk voor het primair onderwijs aan het overgrote deel van de kinderen uit Zaanstad. Meestal staan onze scholen naast of vlakbij elkaar. We zijn daarmee ook elkaars concurrenten. En dat is mooi, want zo hebben ouders iets te kiezen. Net als in het centrum van de stad waar concurrerende ondernemers met elkaar samenwerken, werken ook Agora en Zaan Primair in toenemende mate met elkaar samen. Wij vinden beiden, dat als samenwerking zal leiden tot betere uitkomsten voor kinderen en ouders, we deze samenwerking moeten aangaan. Zo werken we nauw samen op het gebied van onderwijshuisvesting, de invoering van passend onderwijs en de Zomerschool.

Niet altijd zijn we het met elkaar eens. Per slot van rekening verschilt ons fundament. Agora waardeert haar handelen aan de opbrengst bij het kind vanuit christelijk geloof, levensovertuiging en daaraan ontleende waarden. Zaan Primair vertrekt vanuit de zes uitgangspunten voor openbaar onderwijs, waarbij de openbare school open staat voor iedereen ongeacht levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid. Maar als er door die verschillen al sprake is van wrijving tussen Agora en Zaan Primair, dan leidt dat over het algemeen tot glans. Het koper van Agora blinkt na 12,5 jaar in ieder geval!

Als concullega heb ik grote waardering voor een aantal kenmerken van Agora. Ik vind het knap om scholen van soms zo verschillende achtergrond qua levensbeschouwing te bundelen in een krachtige instelling voor primair onderwijs. De enorme drive in de organisatie om zoveel mogelijk kinderen op de eigen school het passende onderwijs te bieden, vind ik indrukwekkend. De koers van 'continuous improvement' vind ik een doordacht concept. Evenals als de centrale bijeenkomsten 'Leren aan de Zaan'. En het blad Marktplaats niet te vergeten. Eigenlijk vind ik het fijn om zo'n 'concurrent' te hebben!

1 afspraken/
regels van en
door de groep

2 mission
statement van en
door de groep

3 meetbare
doelen op groeps
en individueel
niveau

8 meet-
instrumenten
en pdsa

continuus
improvement
classroom

4 datamuur

7 groeps-
bijeenkomsten

6 oudergesprekken
door en met leerling

5 leerling-
portfolio's

continuus
improvement

Defining Continuous Improvement in Education

'Continuous improvement' (CI) is often loosely defined in educational circles. I believe CI is a philosophy, an approach and a paradigm shift- rather than a program or a set of instructional materials to purchase. CI is designed to instill a positive and collaborative school climate and an enthusiastic, participatory learning environment focusing on being better tomorrow than we are today. CI is about understanding that being 'good' is never good enough.

The goal of CI is to engage every student through empowerment, ownership, responsibility and accountability for their own learning. This is accomplished by creating a 'customer focused environment' that involves students in the implementation of observable (and measurable) components of the CI classroom such as:

Classroom ground rules: Students participate in the creation of classroom expectations that all agree to follow in order to accomplish the mission of the classroom.

Classroom mission statements: Students collaboratively create a mission statement that focuses the learning for the year and gets everyone 'on the same page' for learning.

Classroom SMART goals: Students participate in goal setting that put a 'laser like focus' on instruction.

Classroom data centers: Students participate in the collection and monitoring of progress toward their goals. The data center is the collection point to monitor academic progress.

Individual student data folders: To connect every learner to the classroom goals, students maintain a data folder that tracks and measures their individual progress toward their goals.

Classroom meetings: Effective classrooms take time to reflect on how CI is progressing. Meetings provide students an opportunity to problem-solve and modify the classroom system to obtain maximum results.

Student-led conferences: Students are expected to be able to articulate their own progress of learning, demonstrated through the review of their data folder. Students (instead of the teacher) facilitate the conference with parents.

Quality tools and PDSA in the classroom: 21st century learners prepare for creative problem solving in the world ahead by learning and applying quality tools and the Plan Do Study Act cycle of CI.

Students play a unique role in CI driven systems. They are active workers and participants in the system. Learning is focused on 'what's most important' and students are able to monitor their performance and readily observe their academic/instructional progress. Consequently, students become more receptive to learning when they are active participants and learn powerful 21st century skills that will prepare them for the world ahead.

waarom heb je
een paard
kijken

Waarom doet iemand
dieren te veel of te weinig
een dieren ruit?

Waarom zien
de dieren

hoe worden
mensen

Waarom verrijdt
de paas hals
in een puch

De kracht van het niet weten

Een democratie kan niet zonder burgers die kritisch en in dialoog met elkaar verantwoordelijkheid kunnen nemen voor hun denken en doen. Al is het maar omdat iedere burger bij democratische verkiezingen keuzes maakt die ook van invloed zijn op de mensen om hem heen. 'Without support from suitably educated citizens, no democracy can remain stable.' (Nussbaum, 2010, p. 10)

Eén van de vermogens die de ontwikkeling tot kritisch burger ondersteunt, is het vermogen Socratisch te denken: het vermogen om in dialoog kritisch te kunnen denken over eigen tradities. Binnen drie Agora-scholen hebben het afgelopen jaar studenten uit de afstudeerfase zich verder bekwaamd in het filosoferen met de kinderen van hun groep. Zo is er naar aanleiding van de aflopende Maya kalender gefilosofeerd over het vergaan van de wereld. Op een andere school heeft in groep 3 de vraag centraal gestaan hoe je zeker kunt weten dat roze paarden met oren op hun rug niet bestaan. En binnen een team van een derde school is nagedacht over de vraag of een sleutel wel een sleutel is als hij op geen enkel slot past.

Misschien wel het meest spannend aan filosoferen met kinderen is dat je rol als leraar volledig verandert. Waar een leraar in de meeste activiteiten met kinderen geacht wordt degene te zijn 'die het weet', neemt hij in filosoferende activiteiten de Socratisch rol van 'niet-weten' aan. Net als Socrates weet hij maar één ding, en dat is dat hij niets weet. De kinderen zijn de experts. De leraar is degene die vragen stelt opdat de kinderen met elkaar verder komen in het zoeken naar en vinden van nieuwe betekenissen: Wat zou dat voor gevolgen hebben? Kan je een voorbeeld geven? Bestaat daar een regel voor? Is dat altijd zo geweest? Kan je je voorstellen dat het niet zo is? Wie bepaalt dat? Denkt iemand anders daar anders over? (Poppelmonde & Wyffels, 2008) Deze houding vereist moed. Maar het is de niet-wetende, vragende leraar die kinderen uitdaagt zich verder te ontwikkelen tot sterke, kritische burgers.

Met dank aan Kayleigh de Boer, Tessa Gruijs en Chinouk Liefting!

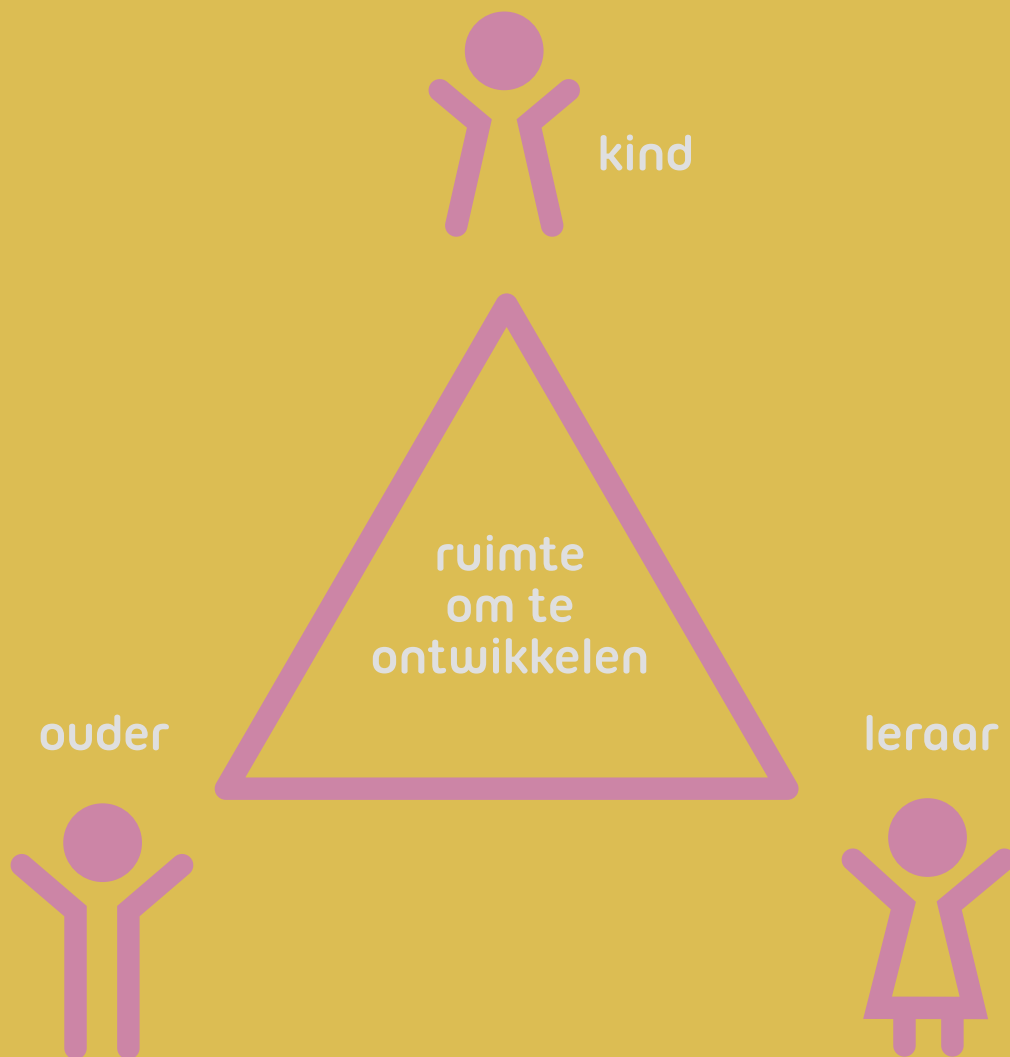
Bibliografie

Nussbaum, M. (2010). *Not for Profit. Why democracy needs the humanities*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
Poppelmonde, W., & Wyffels, D. (2008). *Klassevol filosoferen. Handboek voor leerkrachten*. Mechelen: Plantyn.

Het huis van Filo en Sofietje waar de kinderen hun filosofische vragen in mogen stoppen.

educatief partnerschap

Het onderwijs anno 2013!

Mijn dochter is anderhalf jaar geleden met haar schoolcarrière begonnen. Na het bezoeken van een aantal verschillende scholen in de omgeving is mijn keuze gevallen op Het Koraal. Wat mij tijdens de presentatie van Joyce de Vries, de directeur van Het Koraal, bijzonder interesseerde was het opbrengstgericht werken dat op school ingezet wordt. Zij vertelde over de educatieve driehoek, waarin de ontwikkeling van het kind centraal staat en de ouders als gelijkwaardige partner in gesprek gaan met de school. Dit vond ik een goed onderbouwd verhaal en het voelde goed om mijn dochter daar onderwijs te laten genieten.

Nu, anderhalf jaar later, ben ik ontzettend blij met de keuze die ik gemaakt heb. Ten eerste vind ik de school een zeer veilige omgeving waarin mijn dochter zichzelf kan zijn, vriendjes heeft gemaakt en een goede relatie heeft met de leraren. Dit komt haar ontwikkeling ten goede.

Ten tweede heb ik goed zicht op de leervorderingen die zij maakt. De oudergesprekken worden gevoerd aan de hand van een datamap waarin onder andere een letterlijst, een cijferlijst, de individuele doelen en een sociaal-emotioneel blad zijn opgenomen. Daarnaast krijg ik de rapporten in te zien via het ouderportaal van ParnasSys, welke ook weer later besproken worden tijdens een tien-minuten-gesprek. Volgend schooljaar mag mijn dochter zelf haar oudergesprek voeren, iets waar ik heel erg naar uitkijk! Een leuke bijkomstigheid op school is dat de ouders ontzettend betrokken worden in de klas. Wij worden ingezet bij lesjes, de klas versieren, uitstapjes en allerlei andere activiteiten. Zo ben je wat vaker op school aanwezig en voel je je meer verbonden met de school.

In de klas is een datamuur aanwezig, waar de groepsdoelen hangen en inzichtelijk zijn voor de kinderen zelf. Zo zijn zij samen verantwoordelijk voor hun eigen leerproces. Mijn dochter komt geregeld thuis met de uitspraak 'Wij hebben ons groepsdoel behaald en we hebben een feestje!'

Wat een grote verandering is met het onderwijs wat ik vroeger aangeboden heb gekregen, is dat je nu ziet dat leren ook buiten de boeken kan, bijvoorbeeld door thema's aan te bieden en in spelvorm. Ik merk dat mijn dochter met plezier naar school gaat, omdat er zoveel verschillende activiteiten aangeboden worden. De hele klas wordt omgetoverd en alle opdrachten zijn gericht op het thema. Aan het einde van het blok is er een thema-afsluiting. Dit motiveert de kinderen enorm.

Kortom het onderwijs anno 2013 is uitdagend en speels, maar toch gericht op ontwikkeling!

Heden, juni 2013

Wij zijn Emillio, Lara en Daniëlle en zitten in groep 7 bij juf Désirée en juf Pauline op basisschool De Hoeksteen in Krommenie. Wij willen graag wat vertellen over ons onderwijs.

Wij vinden onze school leuk en goed. Het is een grote school met twee locaties. Aan de Braillestraat zitten de groepen 1 t/m 4 en aan de Serooskerkestraat de groepen 5 t/m 8. Met z'n allen in één gebouw zullen wij op deze school niet meer meemaken, maar dat zit wel in de planning. De leraren zijn aardig. Het onderwijs is goed, omdat we veel en snel leren en we worden veel aan het werk gezet, vooral door het voorbereiden en doen van presentaties tijdens onze thema's.

De school van nu vinden wij veel beter dan die van vroeger. Vroeger zaten er wel zestig kinderen in één klas, soms ook jongere en oudere kinderen bij elkaar. De kinderen hadden totaal geen eigen inbreng in de lessen zoals wij dat nu wel hebben bij onze thema's. Wanneer je als kind een weerwoord had, kon je rekenen op erge straf. Er werd zelfs geslagen. Wanneer je als kind anders dacht dan de juf of meester, was je brutaal of ongehoorzaam. Het creatief denken zoals wij dat nu wel doen bij thema's, maar ook bij het rekenen, werd niet ontwikkeld.

Op school leer je met elkaar om op eigen benen te kunnen staan. Belangrijk daarbij is respect hebben voor elkaar en dat iedereen beseft dat ieder kind uniek is. Een goede juf of meester kan ons daarbij helpen. We worden vooral geïnspireerd door de mensen om ons heen: de leraar, onze klasgenoten, familie, maar ook door boeken. Wij hebben allemaal onze eigen leerdoelen waar we aan werken. Op deze manier willen we beter worden in de dingen die we nog lastig vinden, maar toch nodig hebben voor de toekomst. Zelf weten hoe je het doet op school vinden wij ook erg belangrijk. Vorige maand hebben wij ons portfolio gepresenteerd aan onze ouders. Zo weten zij ook waar wij op school allemaal mee bezig zijn om ons voor te bereiden op onze toekomst. Dat was een erg leuke ervaring.

Voor de toekomst wensen wij: een langere buitenspeeltijd met in ieder geval een voetbalkooi; een tablet om informatie op te zoeken; nog vaker interessante uitjes/praktijkopdrachten, omdat dat het onderwijs levend maakt!

Naar nog betere scholen

De rol van de Inspectie bij verbetering van de onderwijskwaliteit

De basiskwaliteit van de meeste scholen in Nederland is voldoende, blijkt uit het meest recente onderwijsverslag. Toch valt er nog veel te verbeteren. Welke rol de inspectie hierbij kan spelen, licht ik hier graag toe.

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs. Dit doen wij 'risicogestuurd': zien wij risico's in de opbrengsten of krijgen wij signalen dat het onderwijsleerproces onder druk staat, dan starten we een kwaliteitsonderzoek op de school. Wij analyseren de opbrengsten en bezoeken de groepen om ons een beeld te vormen van het primaire proces. Daarbij werken we met normindicatoren voor aanbod, didactiek, begeleiding en zorg. Zo is bijvoorbeeld het didactisch handelen van de leraren een belangrijk onderdeel van ons toezicht: is de uitleg duidelijk, zijn de leerlingen actief betrokken bij de les en worden ze op hun niveau uitgedaagd? Daarnaast kijken we naar het onderzoeksmatig denken en handelen van leraren, interne begeleiders en directies. Oftewel, in hoeverre analyseert de school zelf structureel het onderwijsleerproces als dit stagneert?

We informeren de school welke aspecten in orde zijn en welke voor verbetering vatbaar zijn, zodat de school hiermee aan de slag kan.

De afgelopen jaren is de kwaliteit op zwakke en zeer zwakke scholen sterk verbeterd. Bijzonder is dat de verbetering zo sterk is dat de kwaliteit op een verbeterde school vaak beter is dan op een gemiddelde school. De schoolleiders en de teams hebben op deze scholen een verbeteringslag doorgevoerd waar andere scholen jaloers op mogen zijn.

We zien dat meer focus van bestuur, schoolleider en leraar op kwaliteit en evaluatie positief bijdraagt bij aan de onderwijsopbrengsten. De onderwijsinspectie wil bevorderen dat alle betrokkenen gezamenlijk hun schouders eronder zetten om het maximale uit de leerlingen te halen. Elk kind heeft daar recht op: de schoolloopbaan is bepalend voor je persoonlijke ontwikkeling en de kansen die je hebt. En die schoolloopbaan kun je niet overdoen.

Een veelzijdige duizendpoot

Een OOP-functie als conciërge op De Bijenkorf, na ruim 31 jaar werken bij Neerlands grootste postbezorger, is wel een omschakeling. Van een setting die voornamelijk bestond uit mannen, naar een werkkring tussen voornamelijk vrouwelijke collega's en kinderen van vier tot twaalf jaar. Wennen dus, op allerlei fronten!

Het spreekt me aan: het werken met kinderen en alles wat daarbij komt kijken.

De Bijenkorf is een prima school met een gezellig sociaal team en leuke gemotiveerde kinderen. De kinderen kunnen zich ontplooiën op allerlei gebied, onder andere zang, dans, toneel, expressie en niet te vergeten: 'het tuingebeuren'.

De bovenbouwleerlingen tuinieren met veel enthousiasme in de schooltuin naast de school en verbouwen daar groente, fruit, kruiden en bloemen onder leiding van de vrijwillige tuinvakman: de heer Ton Smit. De opbrengst verkopen ze zelf één keer per week in de tuinwinkel die is ingericht in de hal van de school.

Tja... en de kinderen van de onderbouw, daar heb ik ook iets mee. De onbevangenheid en de spontaniteit waarmee ik geconfronteerd word, vind ik geweldig!

Een van mijn taken is om het groen rondom de school bij te houden en ervoor te zorgen dat het schoolplein er verzorgd uitziet.

Binnen de school functioneer ik als een soort duizendpoot, soms zijn er talloze vragen die ik dan in één keer probeer te beantwoorden of op te lossen. Dit lukt meestal wel, maar natuurlijk niet altijd en daar is dan best begrip voor.

De school probeer ik ook netjes te houden, voorraden vul ik aan en nog honderdduizend dingen. Heel veelzijdig dus, er is geen dag hetzelfde.

Soms moet ik optreden tegen kinderen die teveel verbaal aanwezig zijn in de gangen, wat storend is voor de anderen. Ik ga hier altijd op een spontane en subtiele manier mee om. Dat wil niet zeggen dat alles maar kan of gezegd kan worden. Dit geldt voor alle kinderen. Ik denk dat als je het op deze manier doet, je niet als een boeman overkomt, het voor beide kanten gezellig blijft.

Ik heb het erg naar mijn zin op De Bijenkorf en ik hoop er nog een aantal leuke jaren te werken.

Art Inclusive

Hoge prestatienormen op het gebied van cognitieve vaardigheden vragen veel inzet en aandacht van kinderen en leraren. De maatschappelijk opgelegde druk is voelbaar bij alle geledingen in het onderwijs. Soms lijkt het erop of het stimuleren van creatieve activiteiten in het onderwijs niet meer belangrijk is. We moeten al zoveel.

Kunsteducatie en creativiteit: Bij kunsteducatie denken we vooral aan beeldende vorming, dans, muziek, zang, drama en het leggen van cultuurhistorische verbanden van allerlei kunstvormen door de eeuwen heen. Bij het ontwikkelen van de creativiteit komt daar nog bij: gelegenheid geven aan kinderen om te experimenteren en vaardigheden te ontwikkelen en ze een podium te verschaffen om hun werk tentoon te stellen/uit te voeren.

Creativiteit; een manier van leven: Op alle vakgebieden in het onderwijs kun je creativiteit uitlokken en stimuleren. Wereldoriëntatie geeft eindeloos veel mogelijkheden om te tekenen, schilderen, bouwen/construeren. Taalonderwijs biedt veel kansen aan schrijvers en dichters in de dop. Tijdens de grote rekendag ervaren we elk jaar weer dat rekenen en creativiteit prima samen gaan. Het toepassen van nieuwe technieken zoals fotobewerking, filmverslag en multimediatoeepassingen is enorm uitdagend voor kinderen. De maatschappij vraagt om mensen die creativiteit kunnen koppelen aan vakkennis. Visionairs zijn altijd creatieve mensen.

Kinderen leren heel goed luisteren en samenwerken en rekening met elkaar houden als ze samen zingen, dansen, toneelspelen; met elkaar een uitvoering of viering voorbereiden. Rollenspel is een rijke werkvorm om in te zetten bij sociale vorming. Als we onze onderwijsinhouden kunnen overdragen met een grote diversiteit aan werkvormen, geven we kinderen met uiteenlopende talenten kansen om zich te profileren. Dit is belangrijk bij de realisatie van passend onderwijs.

Meervoudige Intelligentie: Hebben wij nog tijd voor 'leuke dingen'? Er zijn meerdere manieren om tot leren te komen. Confucius zei al: Ik lees en ik vergeet, ik zie en ik onthoud, ik doe en ik begrijp. Het lezen en het kijken komt in onze scholen ruimschoots aan bod. Hoeveel ruimte maken wij voor het doen? Kunnen kinderen hun talenten wel genoeg ontdekken?

Veel scholen binnen Agora werken op de manier van ondernemend leren. Ondernemend leren benadrukt dat er kansen zijn voor iedereen. Ieder persoon heeft een rol bij het tot stand brengen van het grote gezamenlijke doel. Het leert kinderen creatief denken; het leert ze kansen zien en kansen pakken. Om een evenwichtig zelfbeeld te ontwikkelen is het heel belangrijk dat kinderen dat al op de basisschool ervaren.

De intern begeleider

Sinds 2002 ben ik intern begeleider op De Rietvink. Jarenlang heb ik daar de interne begeleiding gedaan naast het werken als groepsleraar. Sinds enkele jaren ben ik ambulant en kan ik mij geheel richten op de IB. Door krimp van het aantal leerlingen en bezuinigingen is mijn IB tijd twee jaar teruggelopen van drie-en-een-halve dag naar twee dagen. Sindsdien werk ik ook als IB-er op Het Bakken.

Van begin af aan heb ik op De Rietvink een breed takenpakket gehad. In de loop der jaren hebben er veel veranderingen plaats gevonden die van invloed zijn geweest op het invullen hiervan. Zo voer ik nu niet meer de Cito toetsen in het leerlingvolgsysteem in, maar doen de leraren dit zelf. In het begin hield ik mij vooral bezig met het ondersteunen van de leraren bij de problemen die zij ondervonden met 'zorgleerlingen'. Later ben ik mij ook bezig gaan houden met het meedenken over het onderwijsbeleid in de hele school.

De meeste taken die ik uitvoer doe ik met plezier. Het begeleiden van leraren, het samen met leraren - en steeds meer met ouders en leerlingen - zoeken naar oplossingen voor problemen van leerlingen waarbij de ontwikkeling niet loopt zoals verwacht, dragen daar het meeste toe bij. Moeite heb ik met de bureaucratie die je parten speelt als er extra hulp of begeleiding voor leerlingen nodig is. Als die hulp of begeleiding dan niet komt, omdat een leerling niet helemaal voldoet aan de vastgestelde criteria of als er niet voldoende faciliteiten en mogelijkheden blijken te zijn, dan raakt mij dit heel erg. Want toen ik ervoor koos het onderwijs in te gaan en later intern begeleider te worden, deed ik dit omdat ik iets wilde betekenen in de ontwikkeling van kinderen. Ik wilde, en dat wil ik nog, uit kinderen halen wat er in zit.

Volgend jaar start het Passend Onderwijs en hoewel velen daar nog moeite mee hebben en zich afvragen hoe wij dit vorm moeten geven, zie ik wel kansen. Dat mijn rol als IB-er hierdoor nog meer zal veranderen is een logisch gevolg hiervan en ik hoop dat ik dit werk nog heel veel jaren met veel plezier kan blijven doen.

‘With a little help from my friends’ The importance of working in professional learning communities

Students have to be equipped with the knowledge, skills and dispositions to thrive both in today’s world and in an uncertain future. This means fundamentally shifting the way schools operate. As successful strategies of the past may not be appropriate, teachers and school leaders themselves need to develop many of the same 21st century skills and habits of mind as their students in order to navigate new territory successfully. An international report on preparing teachers and school leaders for the 21st century argues that teachers will have to become ‘high-level knowledge workers who constantly advance their own professional knowledge as well as that of their profession’ (Istance and Vincent-Lancrin, 2012, p.36). In short, teachers, and school leaders too, need to be learning more about how they can design powerful new learning experiences for their students. But we’re not talking about learning alone. By developing professional learning communities with peers, in your school, and in other schools locally, nationally and internationally, you can investigate problems, share and tease out principles of good practice, engage in deep and challenging conversations, create knowledge to respond to particular issues that any one person might find it hard to resolve, observe colleagues elsewhere, get feedback, experience fresh perspectives, reduce isolation and see your own practice and school through a different lens.

Many forms of collaboration are available for you to choose to suit different purposes; for example, useful strategies include collaborative forms of enquiry and action research, peer coaching and mentoring, observing in each other’s classrooms, analysing students’ writing assignments together, or going on focused learning walks and reviews in each other’s schools. Connecting is central to our lives. Many of us are involved in social networking. So what about harnessing the energy of people’s natural desire to collaborate online into learning power? What ways can you think of to collaborate with others virtually, learning with and from them, and challenging each other to achieve both personal and collective goals?

Learning with and from others isn’t a pleasant extra; it’s a vital part of what will sustain you as you progress in your career. I wish you all the best in developing sustainable professional learning communities. You can go a long way ‘with a little help from your friends’.

Istance, D. and Vincent-Lancrin, S. with Van Damme, D., Schleicher, A. and Weatherby, K. (2012) Teacher development: support, employment conditions and careers, in A. Schleicher (ed) *Preparing Teachers and Developing School Leaders for the 21st Century: lessons from Around the World*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264xxxxxx-en>

Eigen kracht

Het is een menselijk trekje om te denken dat je buurman het beter heeft dan jij. Om heimelijk jaloers te zijn op wat een ander heeft. In het onderwijs gaat het net zo. We kijken soms watertandend naar hoe andere landen het doen.

Veel aandacht is er momenteel voor het Finse schoolsysteem. In Finland zijn leraren allemaal hoogopgeleid. Zij krijgen veel vrijheid om hun lessen naar eigen inzicht vorm te geven. Leerlingen worden tot hun zestiende niet getoetst en ja, ze presteren uitstekend. Dat wil Nederland ook wel.

Natuurlijk moeten we onze ogen niet sluiten voor goede suggesties waarmee we ons onderwijs nog beter en veiliger kunnen maken. Maar we moeten ervoor waken niet blind achter een systeem aan te lopen en ons eerst eens goed realiseren wat we eigenlijk zelf in huis hebben.

En dat is heel wat. Het Nederlandse onderwijs is zo slecht niet. Het aantal zwakke scholen in het primair onderwijs verminderde in vier jaar tijd drastisch, van 10,6 procent naar 3,1 procent vorig jaar. Alle leerlingen zitten in ieder geval op een bepaald basisoniveau. Daar mogen we trots op zijn!

Dat neemt niet weg dat we niet ook worden geconfronteerd met uitdagingen. Veel regio's moeten de terugloop in het aantal leerlingen in goede banen zien te leiden, zodat alle leerlingen kwalitatief goed onderwijs blijven krijgen en scholen niet willekeurig omvallen. Agora bestaat 12,5 jaar – waarvoor van harte! – maar dat zal door die krimp niet voor alle onderwijsstichtingen zijn weggelegd. Een andere uitdaging is dat we meer uit de beste leerlingen moeten zien te halen. De Inspectie van het Onderwijs concludeerde eerder dit jaar dat de betere leerlingen te weinig worden uitgedaagd.

Laten we nu niet meteen wapperen met een nieuw onderwijssysteem om daar iets aan te doen. Onderwijs, lesgeven, het is mensenwerk. Laten we daarom uitgaan van de kwaliteit van de leraar om het Nederlandse onderwijs nog beter te maken.

Daarvoor moeten juffen en meesters zich wel kunnen blijven ontwikkelen en een schoolbestuur boven zich hebben dat zich ook constant verder professionaliseert. De sectororganisaties en vakbonden sleutelen momenteel hard aan een nieuwe cao waarin dat wordt vastgelegd. Zo kunnen we samen dat stapje extra zetten.

Het onderwijs nog beter maken, daarvoor hebben we geen nieuwe methode, ander onderwijsstelsel of veel extra geld nodig. We moeten onder de juiste randvoorwaarden kunnen werken; daar strijdt de PO-Raad voor. Dan kunnen we samen heel veel bereiken. Onderwijs is teamwork!

De leraar kan rekenen!

Regelmatig verschijnen berichten in de pers over de geringe rekenvaardigheid van de leraar basisonderwijs. Om de berichten kracht bij te zetten, verwijst men nogal eens naar zwak rekenende studenten aan de lerarenopleiding basisonderwijs. Het is goed dat de lerarenopleiding eisen stelt aan de rekenvaardigheid van studenten. Zwakke rekenaars mogen geen leraar basisonderwijs worden en daar zorgt de opleiding voor.

Tot voor kort bestond deze borging van het kennisniveau door de lerarenopleiding uit een instaptoets. Studenten moeten voor het behalen van deze toets laten zien dat ze minimaal even sterk rekenen als de sterkste rekenaars in de basisschool. Vanaf volgend jaar komt daar een eindtoets bij. Met deze eindtoets rekenen op de pabo legt de lerarenopleiding voor de aanstaande leraar basisonderwijs de lat een stuk hoger dan voorheen het geval was. Criticasters betogen dat de opleiding met deze nieuwe rekentoets een stap te ver gaat. Op deze manier verdwijnen namelijk wellicht studenten van de lerarenopleiding, die enkele jaren geleden een diploma gekregen zouden hebben. Dat geldt waarschijnlijk voor nogal wat leraren die nu voor de klas staan en daar goed in staat zijn leerlingen te begeleiden – ook voor het vak rekenen-wiskunde.

Het probleem bij het verhogen van eisen voor aanstaande leraren is dat vooraf nauwelijks hard gemaakt kan worden dat het onderwijs er beter van wordt. Dergelijke eisen zijn dan ook aanvankelijk vaak een manier om onrust onder vakexperts of in de maatschappij te kanaliseren. Daar is niets mis mee, als men op een gegeven maar nagaat of de ingreep ook tot de gewenste ontwikkeling heeft geleid.

Daarvoor is het nu te vroeg. Het is niet te vroeg om wat te proeven aan eisen die de lerarenopleiding aan nieuwe leraren stelt als het gaat om kennis en vaardigheden voor het vak rekenen-wiskunde. Die moeten bijvoorbeeld onderstaand probleem kunnen aanpakken. Aan u, de lezer, de uitnodiging om het probleem aan te pakken en u zo uw mening over reken-wiskundekennis van leraren verder te scherpen.

**In China wonen ruim een miljard mensen.
Hoeveel daarvan zijn er vandaag ongeveer jarig?
Rond af op miljoenen.**

VERLEDEN

HEDEN

TOEKOMST

CONFUCIUS

CHINEES FILOSOF 551 V.C. - 479 V.C.

LEREN ZONDER TE
DENKEN IS IJDEL.
DENKEN ZONDER TE
LEREN IS GEVAARLIJK.

De toekomst van ons onderwijs

De toekomst van ons onderwijs voorspellen is net zoiets als koffiedik kijken. Desondanks ga ik me toch wagen aan een blik op de toekomst.

De kerntaak van het onderwijs zie ik voorlopig niet echt veranderen. Ook in de nabije toekomst zal het nog steeds ieders ambitie zijn om zoveel mogelijk kinderen de kans te geven hun talenten te ontwikkelen, een stevige kennisbasis mee te geven en hen bewust te maken van hun sociale rol in de samenleving. Gelukkig maar.

Het belang van de rol van de leraar blijft onverkort: geen leraar, geen onderwijs. Wel zal de rol van de leraar sterk veranderen door de komst van steeds mooiere en interactieve ICT-lesprogramma's. Oefenen, herhalen en praktijksimulatie, allemaal activiteiten waarvoor de computer uitstekend geschikt is.

Ook zie ik de opvattingen over wat geleerd moet worden langzamerhand wijzigen. Naast taal en rekenen komt er meer aandacht voor sociaal burgerschap, creativiteit en samenwerken. Onder invloed van de tekorten aan technici, zal de focus op techniek alleen nog maar sterker worden in de komende jaren.

Ik durf ook nog wel te voorspellen dat de internationalisering ook in het onderwijs verder doorzet en binnen afzienbare tijd alle kinderen tweetalig les gaan krijgen: Nederlands-Engels. Ook in het basisonderwijs.

In het verlengde daarvan voorzie ik een verdergaande harmonisatie van de onderwijskundige opvattingen in het onderwijs. Nu al wordt meer gekeken naar wat Amerikaanse, Engelse en Finse onderwijskundigen te zeggen hebben dan naar wat Nederlandse onderwijskundigen te melden hebben.

Verder verwacht ik dat het basisonderwijs al vrij snel verantwoordelijk wordt voor alles wat nu nog valt onder voorschool, peuterspeelzaal en kinderopvang. Het wachten is alleen nog op de investeringen die dit mogelijk moeten maken.

Tot slot: de positie van de schoolleider wordt de komende jaren zo mogelijk nog belangrijker. Nu schoolbesturen groter worden en vaak vele scholen te besturen krijgen is het onderwijskundig leiderschap meer en meer het domein van de schoolleider geworden. Die trend zet door. Het is daarom niet zo gek dat de opleidings- en bijscholingseisen voor schoolleiders navenant zwaarder worden. Over tien jaar zal er waarschijnlijk nauwelijks nog een schoolleider te vinden zijn die geen master-titel heeft. Het onlangs gestarte schoolleidersregister zal dan voor deze beroepsgroep net zo vanzelfsprekend zijn als het beroepsregister nu al is voor artsen, accountants en advocaten.

Ondernemend en meesterlijk goed

Helder staan mij de gesprekken voor ogen met Hessel Kraaij en Hubert de Waard over een schoolpedagogiek voor het nieuwe Agora. Gekozen wordt voor 'ondernemend leren'. Dit uitgangspunt staat voor: werken met initiatiefrijke leerlingen en collega's, plezier in leren, de inzet van talenten, laten zien wat kinderen kunnen.

'Agora, ondernemende scholen' staat op de rugzakjes die worden uitgereikt. Cursussen voor ondernemend leren gaan van start. Scholen profileren zich. Marktplaats verschijnt als magazine met verhalen over ondernemend leren. Wie herinnert zich niet de korenfestivals, de verhalenfestivals, de operavoorstellingen in het Zaantheater, de schoolreisjes die kinderen zelf organiseren, de tentoonstellingen met kinderkunst, de studiereizen naar Glasgow? Agora dwingt bewondering af bij andere schoolbesturen en wij sturen 'Marktplaats' door naar verschillende plekken in het land.

Het zijn echter niet alleen de idealen van de leraren die de school in beweging zetten, maar ook de veranderingen in de samenleving. De toenemende controle en de toenemende bureaucratie vormen een bedreiging voor de ondernemende school. De meest bedreigende factor is de uitholling van de vakinhoudelijke scholing van leraren die zich heeft ingezet. Het accent gaat liggen op zelfstudie, het overhevelen van een deel van de opleiding naar de basisschool en het overmatige accent op de pedagogische en (ortho)didactische aspecten van het onderwijs. Mijn overtuiging is dat de vakinhoudelijke scholing onmisbaar is voor het ondernemend leren. Een korenfestival vraagt hoe dan ook om leraren die kunnen zingen, verhalenfestivals vragen om taalkunstenaars en wie met zijn klas een vogelgids wil maken, moet zelf veel weten over vogels. Ondernemend leren en vakkennis kunnen niet buiten elkaar.

Agora is een vitale organisatie. Met voldoende veerkracht voor de ontwikkeling van een nieuw elan. Mag ik daarvoor een wens uitspreken? Zet de kaarten eens op de vakinhoudelijke scholing van de leraren. Laat de onderwijsbureaucratie voor wat ze is. Durf tegen de stroom in te gaan en maak een begin met de 'ontzorging' van het onderwijs. Het zal de school veel rompslomp besparen en het onderwijs interessanter maken. Stuur studenten terug naar de pabo om te leren zingen, om biologie en natuurkunde te studeren, om kennis te nemen van de literatuur en om te leren rekenen. Geef ze de kans om een echte meester te worden in de oude zin van het woord: een rekenmeester, een taalmeester, een muziekmeester, een sportmeester. Vul maar verder in. Laat elke leraar excelleren op zijn eigen manier.

Nog behoefte aan een nieuw motto op het rugzakje?

Hier komt er één: Agora, ondernemend en meesterlijk goed.

De professional in de 21e eeuw 'stip op de horizon'

Wij bereiden kinderen voor op hun toekomst, waarin zij beroepen zullen uitoefenen waarvan we nu nog geen weet van hebben. Het IKC is in ontwikkeling, wie hierin meegaat, kan mooie dingen beleven. Het is een kwestie van geven en nemen, met als doel: 'samen goed voor kinderen'. Maar wat is onze toekomst? Ik verwacht dat de sector kinderopvang en onderwijs binnen enkele jaren niet meer bestaat als zelfstandige sector. Ik neem jullie mee op reis in de toekomst...

Er komt in 2015 een Europees onderwijssysteem. We praten over een Ministerie van Kennis, Motivatie & Ontwikkeling. Zij hebben de visie om 'life long learning' neer te zetten voor alle burgers om de marktwaarde van de burgers in de kenniseconomie te verhogen.

Het onderwijs is gratis voor iedereen, met als tegenprestatie een maatschappelijk stage van een halfjaar per student.

Schoolbesturen zijn er niet meer, het ministerie is verantwoordelijk. De scholen noemen we 'leerateliërs' en hebben een bredere functie dan vroeger, namelijk ook een pedagogische rol met als doel het stimuleren van samenwerking, betrokkenheid, solidariteit. Sportscholen en winkelcentra zijn om deze leerateliërs heen gebouwd en jong en oud kunnen in het leerateliër terecht. Binnen het leerateliër wordt primair en secundair onderwijs gegeven. In primair onderwijs is er aandacht voor IQ en EQ.

Het functioneren van de leraren wordt bijgehouden in een digitale portfolio, evenals als de leerresultaten van de leerlingen, de prosumers.

Een speciaal volgsysteem houdt toezicht op de kwaliteit van prosumers en professionals. Bij mindere resultaten wordt dit gemeld bij de overheid, de professionals en de prosumer zelf. Hij krijgt tips om zijn leerroute te volgen of aan te passen. Prosumers delen en verhogen kennis door te publiceren op internet. Deze kennis wordt wereldwijd gelezen en gerankt, zoals onderwerpen die geliked worden op facebook, kan dit ook met geposte kennis van de prosumer. Wanneer de kennis meerdere malen gerankt en dus als bruikbaar beoordeeld is, levert dit een bonus op, bijvoorbeeld een sneller aanbod van goede leer- en stageprojecten.

De impact van internet is voor de lerende mens van dezelfde orde als schrift en boek. Als professional heb je de mogelijkheid om je lessen online te publiceren, maar ook lessen van professionals uit bijvoorbeeld Amerika te gebruiken.

Kortom ons onderwijs wordt fundamenteel veranderd, leren is leuker, avontuurlijker en makkelijker dan ooit! En als je het kunt verbeelden, dan kun je het samen maken!

Lerarenopleiding 2020

De komende generaties leerlingen krijgen door globalisering, informatisering en demografische ontwikkelingen (vergrijzing, immigratie) te maken met nieuwe en complexere onderwijsopgaven tegen de achtergrond van krimpende middelen.

Basisscholen buiten de stedelijke agglomeraties worden in hun voortbestaan bedreigd. Hierdoor ontstaat in Nederland een minder fijnmazig netwerk van grotere basisscholen die in toenemende mate een wijk- en regiofunctie vervullen als integrale kindcentra, waarin voorzieningen voor kinderopvang, VVE, welzijn, sport en jeugdzorg opgaan.

Voor (toekomstige) leraren betekent dit een bredere pedagogische context die zij samen met diverse andere professionals en ouders invulling geven, gericht op toerusting voor een veranderende, internationaal competitieve samenleving. Een samenleving die voor haar welvaart en welzijn afhankelijk is van innovatieve ideeën.

Dit vraagt van integrale kindcentra om het ontwikkelen van toptalent naast het in de breedte verhogen van het niveau van kinderen. Het ontwikkelen van een nieuwsgierig onderzoekende en creatief probleemoplossende houding staat daarbij voorop, over landsgrenzen heen.

Voor de opleiding betekent dit dat leraren 'evidence based' methoden leren hanteren (taal/rekenen) en tegelijkertijd kinderen leren hun wereld creatief te onderzoeken (science & technology), hun bredere talenten ontwikkelen (kunstzinnige vakken en sport), constructief leren samenwerken en samenleven (levensbeschouwelijke en pedagogische opdracht) binnen de regels van de rechtstaat (burgerschapsvorming en 'humanities').

De wijze waarop dit gebeurt, verandert ingrijpend. De primaire processen van integrale kindcentra en van lerarenopleidingen schuiven dicht naar elkaar toe. Opleiding en onderzoek dragen bij aan innovatieprocessen in integrale kindcentra en vice versa. Kennisontwikkeling zal steeds meer plaatsvinden door co-creatie.

In hogescholen ligt de nadruk op onderzoeken van de eigen praktijk, experimenteren en oefening van vaardigheden. Het in 'learning labs' testen van nieuwe onderwijspraktijken gaat hand in hand met toepassing op de eigen werkplek.

ICT- en mediavoorzieningen bieden nieuwe mogelijkheden om informatie te delen (Massive Open Online Courses) en slaan 'in real time' de brug tussen integrale kindcentra en 'learning labs' in binnen en buitenland (online demonstratie en supervisie). En zowel studenten, leraren als docent-onderzoekers vormen met elkaar professionele leergemeenschappen die zich zo permanent blijven ontwikkelen.

Het opleiden van personeel en het verrichten van praktijkonderzoek wordt daarmee een uitdagende opdracht van werkveld en hogescholen.

Het begon met Cultuureducatie met Kwaliteit...

Het begrip '21st century-skills', heeft daadwerkelijk vorm gekregen in het onderwijs. Na de grote economische en sociale crisis in het begin van deze 21e eeuw, is met feiten aangetoond dat de samenleving, dankzij het onderwijs, uit dit economische en sociale dal is gekropen. Het onderwijs heeft op tijd haar koers bijgesteld door, naast taal en rekenen, de 'creatieve ontwikkeling' in het onderwijs te verankeren. De omwenteling begon in 2013 met de impulsregeling Cultuureducatie met Kwaliteit.

Cultuureducatie kwam op de agenda te staan, niet langer als een leuke extra activiteit, maar meer en meer als een onmisbaar ontwikkelingsgebied voor ieder kind, onder de naam Creatieve Kracht. Er kwam steeds meer zicht op de doelen, die met Creatieve Kracht nagestreefd worden: nieuwsgierigheid en openheid, experimenteren en verbeelden, creativiteit en problemen oplossen, doorzetten en samenwerken, communiceren en presenteren. Het bijzondere van Creatieve Kracht is dat het kennis, vaardigheden en attitude met elkaar combineert.

Creatieve Kracht kent meerdere leerroutes. Op de Zaanse scholen zijn diverse varianten ontwikkeld, die elk aansluiten bij het profiel en de visie van de school. Gemeenschappelijk in al die leerroutes is de inhoudelijke inbreng vanuit de kunsten.

De essenties van de verschillende kunstdisciplines, zijn de basisingrediënten van de Creatieve Kracht. Deze zijn verwerkt in de leerroutes, die groepsleraren samen met kunstenaar-docenten, in de praktijk ontwikkeld hebben. Bij de uitvoering van de lessen en de begeleiding van de leerlingen opereren groepsleraren en kunstenaar-docenten samen.

In samenhang met de Creatieve Kracht is tijd ingeruimd voor talentontwikkeling. De verlenging van de schooldag in de vorm van integrale kindcentra, biedt extra tijd en mogelijkheden voor leerlingen om zich in muziek, media, musical of in een ander kunstvak te ontwikkelen. Om de diversiteit in talentontwikkeling te kunnen bieden zijn op meerdere integrale kindcentra, wijkgebonden en gespreid over de stad, cultuur-ateliers ontstaan, een soort van mini-FluXusjes, waar alle leerlingen alle kunstvakken op verschillende niveaus kunnen volgen.

Het maatschappelijk effect is aantoonbaar: leerlingen zijn gemotiveerder met onderwijs bezig, stromen meer door naar hogere vormen van vervolgonderwijs, zijn talrijker en succesvoller in hun ondernemerschap en vormen een samenleving met meer tolerantie en gedeelde verantwoordelijkheid...

Een droom? Nee, een haalbare werkelijkheid...

Onderwijs in de toekomst

In de toekomst zullen de technieklessen en de scheikundelessen in het basisonderwijs worden gegeven voor de lol en ook om voorbereid te zijn op de middelbare school. Daardoor denken we dat kinderen het leuker vinden om naar school te gaan en om zo meer plezier te hebben op school.

De scholen van Agora hebben allemaal Applecomputers en iPads voor de kinderen als de computers bezet zijn. De kinderen mogen hun mobieltje gewoon mee naar school nemen en daarop werken.

De kinderen van de bovenbouw gaan jaarlijks een uitstapje naar het buitenland maken, bijvoorbeeld Disneyland.

De kinderen zullen creatieve dingen doen met serieuze lessen. Er zal meer aandacht en respect zijn voor kinderen en voor de leraren.

In de toekomst ga je het in bovenbouw over beroepen hebben, dan weten de kinderen wat hun droomberoep is en wat er van ze verwacht wordt. Daar bereiden ze zich op voor. Ze kunnen ook kiezen wat ze leuk vinden en wat niet. De leraren leggen uit, hoe minder je je best doet op school, hoe moeilijker het is om een goede baan te krijgen. Er zijn ook kinderen die dat negeren, zij krijgen extra uitleg, want voor elk kind is het belangrijk dat ze dat begrijpen. We hopen wel dat de kleuters dezelfde leuke spelletjes mogen blijven doen als nu.

Over vijftien jaar zijn we zesentwintig en vijfentwintig jaar. Sommigen van ons geven dan misschien les of zijn stagiair, sommigen van ons zijn waarschijnlijk verhuisd naar een andere streek, misschien wel naar een ander land.

Kinderen moeten goed nadenken over hun toekomst, vooral in deze tijd. Groep 7 is nu de belangrijkste tijd van al onze jaren op school. NU, kunnen we laten zien wat we kunnen.

Als we later les zouden geven, deden we dat anders: veel creatiever!

Later mogen de kinderen elke ochtend bij de inloop naar het jeugdjournaal kijken, om meer geïnteresseerd te zijn in het nieuws, dan kijken ze daar thuis ook vaker naar.

De beroepen zijn ook belangrijk, wij zullen als we les geven of als we later zelf moeder zijn, de kinderen laten ontdekken welk beroep ze leuk vinden.

Maar we zullen ze ook leren dat er meer dingen op de wereld zijn dan computers, mobieltjes en de TV.

De toekomst tegemoet

Als een leraar uit 1913, vandaag bij een school naar binnen zou gaan,
Zou hij het nog als school herkennen, ondanks alle aanpassingen die zijn gedaan?
Ik denk het wel, veel aspecten zijn immers nog gelijk.

Een groot gebouw, lokalen, een bureau met zitplaatsen binnen stembereik.
Een bord en platen met betrekking tot rekenen en taal,
Groepen kinderen, en een kluit volwassenen regelt het allemaal.
Toch kan ik me ook goed voorstellen dat deze persoon zou schrikken.
Er zijn nieuwe methodes, kinderen verslinden pagina's door te klikken.
Het bord geeft gekleurd licht, net als de vreemde zoemende kisten.
We schenken aandacht aan onderwerpen waar mensen vroeger niets van wisten.

We verkenden mogelijkheden en pasten onze prioriteiten aan.
Want we willen ze voorbereiden op de toekomst, volwassen zijn, een baan.
Dus wat staat ons nog te wachten, wat ligt nog in het verschiet?
Probeer je voor te stellen hoe jouw school er over honderd jaar uit ziet.
Ik verwacht dat veel aspecten zullen blijven, zoals samenwerken,
het begeleiden van alle kinderen, zowel de zwakke als de sterke.
Aan de andere kant, zal een school er straks waarschijnlijk anders uitzien.
Nieuwe instrumenten, methodes, een vreemde locatie misschien?

Er zijn vast leerlingen genoeg die willen leren op de maan,
Maar bij huidige veranderingen denk ik toch meer aan:
De nood voor duurzaamheid en de opkomst van ICT.
Graag alles digitaal en aan vervuilen doen we liever niet mee.
Misschien kunnen we vaker hergebruiken en meer zelf maken.
Hoe klinkt: 'Maak een map en muismat van oud papier' als weektaken?
Deze nieuwe processen zouden, naast het waardevolle product,
Mogelijkheden bieden voor lessen, dus ik hoop dat het lukt.
Het streven is om in het onderwijs te blijven innoveren.
En onze leerlingen alle noodzakelijke en eigentijdse vaardigheden aan te leren.

Op een duistere dag dacht ik: Komt het allemaal wel goed?
Maar na het dromen van mogelijkheden, ga ik met goede hoop de toekomst tegemoet.

Van flanelbord tot Google Glass

Om vooruit te kijken helpt het om mijnerend terug te kijken. Je maakt gebruik van het wonderlijke vermogen van het menselijke brein om te terug te kunnen reizen. Ik was vijf jaar en ik genoot onderwijs op de christelijke kleuterschool aan de Valkstraat. Juf Post, juf Does. Samen met Teun en Leo spijbelde ik voor de eerste keer in mijn leven. We gingen gedrieën het schoolpleintje af en deden een vorm van wereldoriëntatie. Ik vermoed dat er enige paniek is geweest. Ook herinner ik me het groene flanelbord, waarop door juf prachtige figuren werden 'geplakt' om de bijbelverhalen kracht bij te zetten. Ik wist niet dat het gebruik ervan paste in een versnelling van onderwijsontwikkeling. Van de lagere school herinner ik me de introductie van de schoolTV, zwart-wit; kon het ooit mooier? Het verving de geluidloze schoolfilm en het voorkwam dat Juf Tof de spoel liet ontsporen...

Op de middelbare school kreeg ik te maken met het z.g. talenpracticum. Iedereen een hoofdtelefoon met microfoon en de docent met een schakelbord. Ook verschenen er overhead projectoren en die luidden het verdwijnen van bordkrijt in. En het is er niet bij gebleven...

Nu 38 jaar werkend op het St. Michaël College heb ik steeds veranderend multimedieagebruik meegemaakt: van enkele Commodore 64 computers tot nu overal computers, beamers, interactieve Digibords. Nog even en dan hebben alle leerlingen permanent een device bij - en in de hand. Heel groot kan steeds kleiner, één byte geheugen toen is nu al gauw een Gigabyte nu, Tetrabyte zelfs.

Toen Alvin Toffler 1970 zijn boek 'Futureshock' schreef, heeft hij zich uiteraard een beeld willen vormen over de toekomst. Ik denk dat de ontwikkelingsversnelling in multimedieagebruik bij leren veel groter is geweest dan toen gedacht. De uitdaging zal er in gelegen zijn dat we de 'schok' kunnen blijven bijhouden. Soms bekruipt mij het niet onrealistische gevoel bij de aanschaf van nieuwe soft- of hardware: kopen we niet iets dat alweer beter kan?

Google Glass is uitgevonden, de eerste tegenstrubbelingen zijn er al en toch weten we: de versnelling gaat door!

In het overleg tussen PO en VO zal deze ontwikkeling steeds mee aandacht moeten krijgen. Van mij geen mitsen en maren, maar vol goede zin krachtig aan de slag blijven met ICT-ontwikkelingen, omdat het hoogwaardig onderwijs mogelijk blijft maken: Met het oog op de toekomst.

De toekomst van de master leraar met betrekking tot rekenen

Mijn naam is Carin Gnade. Ik ben sinds vijf jaar leraar op ICBS Octant. Ik heb de master SEN 'gespecialiseerde leraar' gevolgd aan de Fontys. Tijdens deze opleiding heb ik de module rekenen gevolgd. Hierbij heb ik diverse handvatten en inzichten gekregen waardoor mijn blik op goed rekenonderwijs is veranderd.

Mijn belangrijkste gedachtegang met betrekking tot rekenonderwijs is dat de leraar er toe doet.

Het is de taak van de leraar goed rekenonderwijs te bieden, waaraan alle kinderen kunnen en willen meedoen. Dit kun je alleen maar doen met een team van collega's dat zich blijft ontwikkelen op rekengebied; samen heb je dezelfde uitgangspunten en doelen met betrekking tot rekenonderwijs voor ogen. Het is belangrijk dat rekenen functioneel is voor de kinderen. Er wordt uitgegaan van dingen in de echte wereld die we willen leren, bijvoorbeeld: We hebben een sportdag, hoeveel flessen limonade moeten we kopen?

Het is belangrijk dat kinderen weten waarom zij leren rekenen en wat zij daarmee kunnen. Zij worden uitgedaagd om dingen te willen uitrekenen. Rekenen moet een functie hebben en een doel en daarbij is het goed om constant de link te leggen naar de echte wereld. In welke situatie zou ik deze som kunnen gebruiken? Dit wil ik weten, hoe kan ik het oplossen? Kinderen doen dit niet alleen maar met elkaar, maar coöperatief. Reflecteren speelt hierbij een belangrijke rol. De leraar is hierbij een spil die aanstuurt en zo nodig voordoet en uitlegt. Natuurlijk wordt hierbij ook aandacht besteed aan het automatiseren en het leggen van verbanden, maar automatiseren zonder begrip zal niet leiden tot betere rekenaars.

Mijn toekomstvisie voor het rekenonderwijs is dat rekenen uitdagend is voor alle leerlingen, dat alle leerlingen op hun eigen niveau kunnen rekenen en er plezier aan kunnen beleven. Kinderen leren écht te rekenen, waarbij zij situaties koppelen aan sommen en sommen aan situaties. Kinderen krijgen de mogelijkheid om te oefenen met verschillende materialen, waarbij ICT middelen een belangrijke rol kunnen gaan spelen. Het is belangrijk dat ook de leraar zich blijft ontwikkelen en het onderwerp rekenen zal dan ook regelmatig tijdens teamvergaderingen besproken moeten worden.

Durf kennis te wantrouwen

In april reed ik naar Berlijn. Doel: een avond met filosoof Peter Bieri. Beter bekend als Pascal Mercier, de auteur van Nachttrein naar Lissabon.

Filosofen vragen: 'Wat is kennis?' En 'Wat kunnen we kennen?' Deze vragen speelden deze avond indirect ook. Misschien omdat naast de 'bubbel' in de huizenmarkt en de financiële producten er mogelijk óók een 'bubbel' in de kennis zit. Peter Bieri drukte de aanwezigen op het hart om vooral bij zware statements van deskundigen, altijd de vraag te stellen: 'Hoe weet u dat zo precies?' en 'Waar heeft u die kennis vandaan?' Durf kennis te wantrouwen. De aloude oproep van Socrates is om je eigen kennis te durven betwijfelen.

Bieri breekt in zijn boekje 'Hoe willen wij leven?' een lans voor 'zelfonderzoek': 'Wat heb jij te doen in deze wereld?' Voor mensen die in het onderwijs werken is de vraag naar 'Wat is wezenlijke kennis?' een fascinerende vraag. 'Hoe blijf ik de bron van die kennis voor mijn leerlingen?' Welk dieper idee gaat schuil achter de werkelijkheid? Plato heeft het over het geheim van een vonk die overslaat... En dat geldt ook voor de leraar.

Bieri, Socrates, Plato, roepen op om kennis voortdurend tegen het licht te houden. Er bestaan meerdere kennisopvattingen die we de hele dag door, door elkaar heen gebruiken. Plato's opvatting, dat achter alles een essentie schuil gaat, was het eerste grote kennis- paradigma; De ideeënleer. Onze moderne wereld kwam er door tot stand. Deze opvatting werd uiteindelijk op zijn absoluteitheid onmaskerd door de grote crisissen van de twintigste eeuw. Toch kan de gedachte dat 'kennis, voor een deel althans, herinnering is' geen kwaad. Volgens Martha Nussbaum moeten we elkaar en onszelf aan het 'goede' herinneren. O.a. door het belang van kunst- en geesteswetenschappen in het onderwijs te erkennen. Zelfkennis is daarbij het begin van alles. De leraar weet dat. Door je leerlingen word je geconfronteerd met jouw 'zelf'. Daardoor met de wereld. Je bent je eigen 'venster' tot de wereld. Hazes zong: 'Zij gelooft in mij...' De leerling hoopt: 'Mijn leraar gelooft in mij...' Dat gaat over het grote wonder van vertrouwen. Dat kan bereikt worden door de leerling het echte gesprek met zichzelf te leren voeren, waarin je het goede in jezelf bloot weet te leggen. De leraar gaat daarin voor. Nussbaum probeert de mensheid te overtuigen dat we leerlingen en onszelf moeten aanleren dat gesprek met onszelf te voeren.

ICT en nieuwe leermiddelen in de 21e eeuw

‘Boek denken’ ≠ ‘Digitaal denken’. Sinds de uitvinding van de boekdrukkunst is ons leerproces lineair ingericht. Wij leren en werken van kaft tot kaft, het traditionele ‘boek denken’. De digitale revolutie heeft grote impact op onze samenleving en ons onderwijs. Volgens professor dr. Rob Mertens van de Open Universiteit zijn wij geneigd dit volgens het ‘boek denken’ te begrijpen. Het ‘digitaal denken’ kent echter andere patronen. Het onderwijs maakt nog nauwelijks gebruik van deze inzichten.

Onderwijs in de 21e eeuw. Het werken in de 21e eeuw vraagt verschillende vaardigheden. Hiervoor is kennis van rekenen en taal nodig, wat wendbaar moet worden ingezet. Het Agora model ‘Leren in de 21e eeuw’ geeft aan welke skills belangrijk zijn.

‘Digitaal denken’: de kansen. ICT biedt mogelijkheden om nieuwe didactiek toe te passen. Zo kunnen de 27 gamification technieken het leerproces sterk motiveren; de gamewereld wordt ingezet bij het onderwijsproces. Naast uitdaging wordt het leren in kleine stapjes mogelijk en iedereen kan een persoonlijk ontwikkelpad realiseren. Falen mag want je kunt jezelf steeds verbeteren; ‘game over’ nodigt meer uit tot opnieuw beginnen dan een rode streep. Programma’s zoals ‘Taalzee’, ‘Rekentuin’ en ‘Mijn naam is Haas’ maken hier gebruik van.

In het VO en MBO wordt al geruime tijd ervaring opgedaan met het concept ‘Flipping the classroom’. De onderwijssetting wordt omgekeerd. (Delen van) de instructie vindt online plaats via instructiefilmpjes en leerlingen werken samen in een Elektronische Leeromgeving. Op elk gewenst moment kan geleerd worden en de schooluren kunnen beter besteed worden, waarbij hogere denkvaardigheden worden aangesproken. Dit in tegenstelling tot het traditionele onderwijs.

Een andere veelbelovende techniek is Augmented Reality. Een Quick Response (QR) code of een object herkenning zorgt voor nieuwe, toegevoegde informatie bij een bestaand beeld. Deze techniek kan een bijdrage leveren aan het personaliseren van het onderwijs; zo kan bijvoorbeeld op een smartphone of tablet een moeilijk woord verklaard worden met een afbeelding of animatie en er kan (verlengde) instructie worden gegeven bij een rekenopdracht of taak. Verder wordt ordenen, delen en presenteren van informatie mogelijk en aantrekkelijk middels vele webtools.

Scholen in ontwikkeling. Uit onderzoek blijkt dat 10% van de scholen in het PO de ambitie heeft het onderwijs door middel van ICT ingrijpend te veranderen. Meer dan de helft (57%) wil het onderwijs veranderen in kleine stapjes en 33% wil het huidige onderwijsconcept behouden en ICT hierbinnen gebruiken. Welke kans geeft u het ‘digitaal denken’ in uw onderwijs?

Coöperatief leren in de 21e eeuw

Tijdens een conferentie in New Orléans werd ik verrast door een lezing van Ian Jukes, een gedragsonderzoeker uit Amerika, die in een wervelende lezing de zaal confronteerde met de kloof tussen de huidige generatie leraren en de kinderen die aan hen worden toevertrouwd. De kern van zijn boodschap was dat de hersenen van onze kinderen anders gestructureerd zijn dan die van ons. Anders betekent niet beter of slechter, maar anders.

Spraken we vroeger al over een generatiekloof, dat is niets vergeleken met wat er nu aan de hand is. Volgens Ian Jukes worden kinderen nu van jongs af aan geconfronteerd met een niet aflatende stroom van (visuele) prikkels waar jonge hersenen heel gevoelig voor zijn. Een voorbeeld? Neem de huidige buggy's. Kinderen zaten in mijn tijd met het gezicht naar de ouder. Ontwerpers hebben dit veranderd. Zij plaatsen het kind met het gezicht naar de wereld. Maar verplaats je eens in hun situatie; je wordt op een drukke zaterdagmiddag in volle winkelstraten of supermarkt vooruit geduwd door muren van benen, auto's, boodschappenrekken. Gevolg: een overdaad aan prikkels. Aan hun gezichten kun je zien dat hun hersenen zich afschermen. Velen zitten met het hoofd gedraaid op zoek naar de veiligheid van mama.

Hun hersenen functioneren dus anders als die van ons. Het huidige onderwijssysteem sluit daar niet meer bij aan, ondanks alle goede bedoelingen die docenten en leraren hebben. De nieuwe generatie is ingesteld op coöperatief leren; is door het internet opgegroeid met intuïtief ontdekken, speelt met kennis en construeert daarmee nieuwe kennis. Op verschillende wiki's op internet zijn er schitterende voorbeelden van te vinden. Onze hele (westerse) samenleving is inmiddels geënt op coöperatief netwerk leren; kennis verzamelen, verwerken, delen en construeren in de wetenschap dat die nieuwe kennis morgen al weer anders kan zijn.

Het is een uitdagende wereld vooral voor jonge, onderzoekende geesten. Het traditionele methodisch opgebouwd curriculum sluit daar slecht bij aan. Kinderen voelen dit en protesteren massaal. Vonden wij vroeger school niet alles, veel van onze huidige leerlingen vervelen zich stierlijk op school en kwalificeren het onderwijs als saai en weinig uitdagend. Ook de overheid werkt hier aan mee door de verstikkende bureaucratisering die het toezicht oproept en de overdreven nadruk op de vakken rekenen en taal onder druk van Pisa resultaten. Tijd dus om ons dit te realiseren maar vooral er naar te handelen.

www.avvs.nl

Klaar voor de toekomst!?

AGORA bestaat 12,5 jaar. De scholen zijn bijna allemaal ouder, sommige zelfs meer dan 100 jaar. Een rijk verleden! De toekomst ligt voor ons en we weten nog niet hoe deze er uit zal zien. We leven in een tijd dat alles snel verandert. Niets is zeker. De verandering zelf is onze enige zekerheid.

Toch ligt hier onze belangrijkste opdracht; kinderen voorbereiden op een toekomst die er nog niet is, zelfs voor beroepen die nog niet bestaan. Een grote uitdaging! Maar dat maakt het nu juist ook zo mooi. 'Vertrouwen' is daarbij volgens mij het sleutelwoord. Vertrouwen in de kinderen, in de professionals, in de ouders, ja... en ook in de politiek, maar vooral vertrouwen in de toekomst. Ook onze tijd was ooit toekomst en onze ouders en leraren wisten niet hoe onze tijd er uit zou zien. Ze leerden ons lezen en schrijven, burgers worden, genieten, voor onszelf opkomen, leven. Als je vertrouwen hebt, durf je los te laten, geef je ruimte, laat je talenten opbloeien, is er plaats voor nieuwe ideeën, is creativiteit de hoogste vorm van leren, laat je mensen samenwerken of geef je de ruimte om zelfstandig te werken, geloof je in mensen, is er hoop en is er toekomst.

Hier ligt volgens mij de opdracht voor Agora. Onderwijs zó maken dat kinderen optimaal in staat zijn om te leren. Geen blind vertrouwen, want bij de professional ligt een grote verantwoordelijkheid. Daar wordt veel van gevraagd. Het gaat absoluut niet vanzelf. Maar het besef van die verantwoordelijkheid is er bij Agora en we willen ons ook graag verantwoorden. De kinderen zijn de toekomst en daar mogen wij een bijdrage aan leveren. Dat is niet zo maar wat. Een grote opdracht, maar ook een mooie.

Vertrouwen in de toekomst. Agora is er helemaal klaar voor!

Colofon

Redactie

redactie@agora.nu

Ursulien van Berge-Bakkum
Carlita ten Brink-Koningstein
Yvonne Dijkema
Leo van Herk
Hessel Kraaij
Ton Kroon
Rien Spies
Hubert de Waard

Foto's aangeleverd door:

De Bijenkorf
De Oceaan
Paus Joannes
De Piramide
De Rietvink
Dick den Bakker
Hetty Kienhuis
Monique Leygraaf
Marcel Staij
Tjeerd Stel
Jaap Visser
Yvette Zellerer
Zaantheater

Vormgeving

Marie José Kakebeeke, MNB Communications

Drukwerk

Thoben Offset Nijmegen

©Agora 2013

AGORA

Stichting voor Bijzonder Primair Onderwijs
in de Zaanstreek

De Weer 10a
1504 AG Zaandam

T 075 616 86 30

E info@agora.nu

I www.agora.nu

